

Tabo

BOG NAROD DOMOVINA

DNE 31. AVGUSTA 1980, KO JE ZAVETIŠČE „DR. GREGORIJ ROŽMAN“ V ARGENTINI OBHAJALO 10-LETNICO BLAGOSLOVITVE TEMELJNEGA KAMNA IN OB TEJ PRILIKI POIMENOVALO DEL SVOJE STAVBE PO GENERALU LEONU RUPNIKU, KATEREGA 100-LETNICA ROJSTVA JE BILA SAMO NEKAJ DNI POPREJ, JE BILA ODKRITA SPOMINSKA PLOŠČA, KI BO TRAJEN SPOMIN VELIKEMU POKOJNIKU.

1981

EL FORTIN

Št. 1-2

D 129904 ✓

TABOR je glasilo Združenih slovenskih protikomunistov ● TABOR je last in vestnik Tabora SPB ● Mnenje Tabora SPB predstavljajo članki, ki so podpisani od glavnega odbora ● Izdaja ga konzorcij. Predsednik: inž. Anton Matičič ● Urejuje in odgovarja uredniški odbor glasila: za lastništvo Ivan Korošec, upravnik Božo Šušteršič.

TABOR is the voice of the Confederation of the United Slovene Anticommunists.

TABOR es el órgano de la Confederación de los Anticomunistas Eslovenos Unidos ● Director: Ing. Antonio Matičič, Ramón L. Falcón 4158, Bs. Aires, Argentina.

Imprenta: Talleres Gráficos Vilko S. R. L., Estados Unidos 425, Buenos Aires, Argentina, T. E. 362-7215

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 89.035

NAROČNINA: Argentina 40.000.— pesov; ostale države: posamezniki 15 dolarjev; letalsko 20 dolarjev.

Naročila, reklamacije, nakazila, dopise in ostalo pošto pošiljajte na naslov: inž Anton Matičič, Igualdad 1110, (1655), J. L. Suárez — Bs. As., Argentina
Telefon: 766-7513.

.....
PORAVNAJTE NAROČNINO!
.....

PV 1579/1982

Svobodni sveta,
združite se!
Za Boga,
Narod, Domovino!

Enero - Febrero 1981

BUENOS AIRES

Januar - Februar 1981

LA HORA DE LOS CAMBIOS

Pasaron 35 años desde la muerte heroica de 12.000 guerreros eslovenos bajo la hoz y el martillo del comunismo internacional. A pesar de la conspiración de silencio acerca de ese tremendo crimen, el ejemplo que el diminuto pueblo esloveno sentó para la humanidad entera, brilla hoy día más que nunca, iluminando el único camino posible hacia la salida de las sofocantes tinieblas del mundo contemporáneo. Lo confirman hechos irrefutables.

Sin entrar en enumeraciones, basta abrir cualquier periódico de cualquier latitud para ver las trágicas facetas de la convivencia moderna. El mismo periodismo que, inexplicablemente, silenció el sacrificio del pueblo esloveno por la libertad y la dignidad humana, hoy ya no puede silenciar más los hechos que cruelmente golpean las puertas de todos los países sin excepción.

El mismo responsable de esta situación — el comunismo internacional — alcanzó el punto culminante, donde su perfidia conspiratoria empieza a desnudar, ya sin duda alguna, toda su nulidad ideológica, social, política y, en consecuencia, toda su desastrosa influencia en los acontecimientos mundiales. Mientras sigue urdiendo sus siniestras redes del terrorismo urbano, la guerrilla rural, del „tercer mundo“ etc., los acontecimientos en Polonia, el éxodo de centenares de miles de obreros del “paraíso proletario” en Yugoslavia y los gritos de los intelectuales en la misma Unión Soviética — para mencionar tan solo unos poquitos ejemplos — están demostrando que ha llegado la hora del balance.

Es la hora de cambios.

Y no son, precisamente, “cambios de estructuras”.

Este es tan solo otro de los slogans del comunismo internacional que ha fracasado totalmente — como no es difícil demostrar — justamente en sus estructuras donde sea que se ha establecido en el poder. No es de extrañarse, entonces, que haya inspirado un sinnúmero de fechorías, tan insensatamente criminales, que, finalmente, provocaron reacciones que ya comen-

zaron a registrarse por doquier y cuyos resultados finales son muy difíciles de prever.

Es por eso que ha llegado la hora de los cambios.

Y son cambios de base.

Toda estructura aún la más idealizada, se tambalea, si no responden las bases. La humanidad entera debe descubrir nuevamente los reales valores de la convivencia, sepultados bajo montañas de slogans, frases y espejismos. La humanidad entera debe aprestarse a quemar el basural que esta escondiendo y asfixiando a los valores básicos: Dios — Pueblo — Patria.

A nosotros esta decisiva hora de la suprema Verdad no nos encontró desprevenidos y mucho menos aún confusos. Desde que nuestro inolvidable general Leon Rupnik nos llamó a las gloriosas filas de los "domobranci" eslovenos, conocíamos ya el único camino. Es por eso que en el año que conmemoramos el trigésimo quinto aniversario del martirio del general Leon Rupnik, no cesamos de clamar su verdad de aquel entonces, de ahora y de siempre:

Libres del mundo, uníos! Por Dios — Pueblo — Patria!

URA SPREMEMB

Minilo je 35 let, odkar je umrlo pod srpom in kladivom mednarodnega komunizma 12.000 junaških slovenskih bojevnikov. Navzlic zaroti molka o tem strahotnem zločinu, žari zgled, ki ga je dal drobcen slovenski narod vsemu človeštvu, danes bolj kot nikoli in razsvetljuje edino možno pot k rešitvi iz dušeče temote, v katero je pogreznjen sodobni svet. To dokazujejo neovrgljiva dejstva.

Ne da bi se izgubili v naštevanju, zadostuje odpreti katerikoli časopis iz vseh krajev sveta, pa na mah vidimo tragične primere modernega sožitja. Isto časopisje, ki je naravnost nedoumno molčalo o žrtvi slovenskega naroda za svobodo in človeško dostojanstvo, danes že ne more več zamolčati dejstev, ki kruto udarjajo na vrata vseh dežel.

Sam mednarodni komunizem, ki je edini odgovoren za to stanje, je dospel do tiste vrhunske točke, kjer njegovo perfidno zarotništvo pričinja nedvoumno razgaljati vso njegovo ideološko, družbeno, politično in gospodarsko ničevost, pa zato tudi ves njegov poguben vpliv na svetovne dogodke. Medtem ko spleta zločinske mreže terorja po mestih, gverile, takojimenovanega „tretjega sveta“ itd., na drugi strani zadnji dogodki na Poljskem, odhod stotisočev delavcev iz „proletarskega raja“ Jugoslavije, pa krik izobražencev v sami Sovjetski zvezi — da omenimo samo nekaj primerov — dokazujejo da je napočila ura obračuna.

Je ura sprememb.

Toda nikakor ni ura za „spremembe struktur“.

To je samo ena izmed tolikih krilatic mednarodnega komunizma, ki je — kakor pač ni težko dokazati — doživel popoln polom ravno vseh svojih struktur povsod tam, kjer mu je uspelo dokopati se do oblasti. Ne smemo se torej čuditi, da je uspel podžigati samo nedogledno vrsto tako topoglavih zločinskih podvigov, da je končno moral sprožiti reakcijo, ki jo že opažamo širom sveta in katere končne rezultate je silno težko predvidevati.

Prav zato je napočila ura sprememb.

Ura sprememb v osnovah.

Vsaka, tudi najbolj idealizirana struktura koleba, če ne stoji na pravilni osnovi. Zato mora vse človeštvo zopet odkriti resnične vrednote sožitja, ki ležijo pokopane pod gorami krilatic, gesel in prividov. Vse človeštvo mora nemudoma sežgati smetišče, ki skriva in duši osnovne vrednote: Bog — Narod — Domovina.

Nas ta odločilna ura končne Resnice ni našla nepripravljene in še manj zmedene. Odkar nas je naš nepozabni general Leon Rupnik pozval v slavne vrste slovenskega domobranstva, poznamo edino pot. Zato predvsem to leto, ko se bomo spoštljivo spomili 35-letnice mučeništva generala Leona Rupnika, ne bomo odnehali proglašati njegove tedanje, sedanje in dokončne resnice:

Svobodni sveta, združite se! Za Boga — Narod — Domovino!

GENERAL LEON RUPNIK

Ob stoletnici njegovega rojstva

*Ne le kar veleva mu stan,
kar more,
to mož je storiti dolžan.*

(Gregorčič)

AMERIŠKA DOMOVINA, Cleveland, Ohio, je dne 13. junija 1980 pod gornjim naslovom prinesla zelo viden celostranski članek s sliko vrhovnega poveljnika slovenskih domobrancev in Orlovega vrha na ljubljanskem gradu. Levo stran slike gen. Rupnika so spremljali Gregorčičevi verzi: „Ne le, kar veleva mu stan, | kar more, | to mož je storiti dolžan“, desno pa znamenite besede gen. Rupnika, ki jih je spregovoril pred zbrano delegacijo, ko je na predlog nepozabnega škofa dr. Gregorija Rožmana prevzel vlogo žrtvovanca za slovenski narod v najtežji uri njegove zgodovine: „Domovina me kliče! Slovenec sem, vojak sem in vse moje moči in sposobnosti dam na razpolago domovini v borbi proti komunizmu. Zavedam se, da z eno nogo stopam v grob.“ — Z javno zahvalo uredniku AMERIŠKE DOMOVINE

za ta lojalni dokaz slovenskega poštenja, članek prinašamo tudi mi za naše bralce širom sveta. — *Op. ured.*

Prav v teh dneh se zopet spominjamo tistih krvavih dogodkov pred 35 leti, ko so novi komunistični oblastniki v Sloveniji že po končani vojni pobili brez vsakega sodnega postopka nad deset tisoč slovenskih protikomunistov in jih zmetali v podzemne jame širom naše domovine. Obenem pa se bodo letos mnogi Slovenci v svobodnem svetu hvaležno spominjali tudi stoletnice rojstva ustanovitelja slovenskega domobranstva generala Leona Rupnika.

General Rupnik je še danes med nami sporna oseba, toda o tem se veliko ne piše. Zato se nam zdi prav, da se ga ob tej priliki spomnimo in obenem poskusimo osvetliti podobo časa, pa tudi okoliščine in činitelje, ki so ga privedli na vodilni in nadvse odgovorni položaj v tisti tragični dobi slovenskega naroda.

General Rupnik se je rodil 10. avgusta 1880 v vasi Lokve pri Gorici. Po končani ljudski šoli v Idriji in klasični gimnaziji v Ljubljani je študiral na kadetnici v Trstu, vojaški šoli v Wiener Neustadtu in od 1905 do 1907 na generalštabni šoli na Dunaju. Med prvo svetovno vojno ga najdemo na raznih bojiščih, ob koncu vojne pa je postal poveljnik utrd v Boki Kotorski v Dalmaciji. Na tem položaju je uspešno vodil obrambo tega važnega oporišča pred napadi italijanske vojske, ki se ga je hotela polastiti še pred koncem vojne in nastankom nove Jugoslavije. Verjetno je predvsem zaradi tega par let pozneje dobil najvišje jugoslovansko odlikovanje: Karadjordjevo zvezdo.

Rupnik je po vojni nadaljeval vojaško kariero v jugoslovanski vojski in je leta 1932 dosegel stopnjo generala. Dejstvo, da je bil Rupnik med nekaj nad 200 generali jugoslovanske vojske edini Slovenec, kaže, da si je pridobil zaupanje jugoslovanskih vojaških in političnih krogov. Toda, če ne bi leta 1938 postal poveljnik štaba za utrjevanje v Ljubljani, bi Slovenci komaj vedeli za njega, ker je ves čas služboval izven Slovenije. Na tem položaju je bil odgovoren za utrjevanje naših meja, predvsem meje proti Italiji, kjer je zgradil tako imenovano „Rupnikovo linijo“.

Tik pred nemškim napadom na Jugoslavijo je postal načelnik štaba prve grupe armad s sedežem v Zagrebu, kjer so ga aprila 1941 zajeli Nemci. Po dogovoru z Italijani, ki so medtem zasedli Ljubljano, Notranjsko in Dolenjsko in na tem ozemlju ustanovili Ljubljansko pokrajino, so Nemci vse zajete oficirje bivše jugoslovanske vojske, ki so bili rojeni na področju pod italijansko kontrolo, izročili njim. Tako je gen. Rupnik po kratkem nemškem zaporu v Celju prišel v Ljubljano. Komaj par mesecev po prihodu v Ljubljano pa je „Varnostna in obveščevalna služba“ (VOS) Komunistične partije poskušala Rupnika umoriti. Morilčeva krogla pa ga je samo lažje ranila.

Ali je VOS hotela umoriti Rupnika zaradi sodelovanja z okupatorjem? Seveda ne! Za boljše razumevanje dogodkov, ki so sledili, je potrebno

osvetliti namen in delo Komunistične partije Slovenije (KPS) in vlogo, ki jo je pri tem igrala VOS.

Cilj Komunistične partije Slovenije je bil jasen: doseči oblast za vsako ceno in z vsemi sredstvi. Na kongresu KP Jugoslavije v Zagrebu leta 1946 je Edvard Kardelj poročal o delu in stanju KP Slovenije. Med drugim v poročilu omenja, da je na začetku vojne KPS imela 292 članov s podrobno navedbo števila in krajev, kjer je KPS imela svoje celice (glej Komunist št. 1, 1946). Sovražna okupacija, ki nam je zvezala roke, je nudila številčno šibki KPS enkratno priliko da začne z revolucijo.

Partija je poslala na delo VOS, katere naloga je bila, da z umori in terorjem zagotovi uspeh revolucije. Predvsem je bilo potrebno odstraniti vse, ki bi jo lahko ovirali na tej poti do cilja. Gen. Rupnik je bil pač eden tistih, ki bi jim utegnil biti nevaren, bodisi zaradi ugleda ali pa zaradi svojih vojaških sposobnosti. To je bil razlog, da je VOS začela ubijati naše vodilne ljudi in pa tiste, ki so snovali kakršnokoli podtalno organizacijo, nad katero KP ni imela kontrole.

Tako so do junija 1942 umorili v Ljubljani nad 30 ljudi, med njimi ing. Emerja, Praprotnika, Peršuha, dr. Ehrliča, Rojca, Natlačena, Polaka, Župca itd. Koliko pa je ta „borba proti okupatorju“ v tem času postrelila Italijanov? Niti enega! Javnost je bila pod vtisom, da so umori, ki jih je izvršila VOS, delo Osvobodilne fronte (OF), kar pa ni bilo res. VOS je bila izključna domena Komunistične partije. Poskuse krščanskih socialistov in drugih skupin, ki so sestavljale OF, da bi dobili vpogled v delo VOS-a, je Komunistična partija odločno zavrnila. Imeti je namreč hotela proste roke, da odstrani vse, če bi bilo potrebno, tudi one znotraj OF, ki bi jo utegnili ovirati na poti do cilja.

KP je že leta 1942 prisilila vse skupine, ki so sestavljale Osvobodilno fronto, da so morale zapustiti svoje politične organizacije, in jih je tako spravila pod svojo neposredno nadzorstvo. Krščanski socialisti, Sokoli in drugi so s tem „prostovoljno“ prenehali obstajati, dobro se zavedajoč, da bo sicer VOS „napravila red“. KP pa, ki je edina ostala izven OF, si je s tem zagotovila popolno nadzorstvo nad vsemi drugimi, zase pa popolno svobodo akcije. Že takrat pa je tudi pokazala, da ne more deliti oblasti z nikomer. VOS je v resnici svoje poslanstvo temeljito opravila.

Če je bilo takrat v Ljubljani hudo, pa je bilo na deželi neznosno. Ljudje so bili izpostavljeni terorju. Umori, požigi in ropi so bili na dnevnem redu. Življenje je postalo nevzdržno. Ljudje so proti nasvetom političnih predstavnikov začeli iskati pomoči pri Italijanih in zahtevali, da jim dajo orožje za samoobrambo. Tako so nastale majhne skupine slabo oboroženih Vaških straž.

Italijani, ki so se zavedali, da so po mednarodnem pravu dolžni zaščititi življenje in imetje ljudi na zasedenem ozemlju, so se končno le zganili. Poleti 1942 so napravili dolgo pričakovano „čistko“ o kateri so partizani bili natančno obveščeni, in pobrali več deset tisočev ljudi, predvsem moških, in jih odpeljali v italijanska taborišča. Ker so bili v ogromni večini to

ljudje, ki se niso hoteli pridružiti maloštevilnim partizanskim oddelkom, se je s tem KP „na lep način“ rešila znatnega dela svojih nasprotnikov.

V dneh po razpadu Italije, v začetku septembra 1943, pa je kazalo, da bo KPS uspelo uresničiti svoj cilj: odstraniti še zadnje ovire na poti do oblasti. S sodelovanjem italijanske vojske in z njenim orožjem so partizani zavzeli Grčarice, kjer so uničili majhno grupo Mihajlovičevih četnikov (ca. 200) in pa Turjak, kamor so se zatekli ostanki Vaških straž iz okolice, skupaj nad 600 ljudi s civilisti vred. S par izjemami so vse pobili.

Ljubljana je po odhodu Italijanov ostala brez vsake obrambe. Vse ilegalne protikomunistične organizacije niso bile sposobne nuditi uspešen odpor, če bi se partizani pojavili v Ljubljani. Pod vtisom poraznih novic o partizanskih pokolih svojih nasprotnikov na podeželju in o prisilni mobilizaciji, ki je znatno okrepila do takrat številčno zelo šibke partizanske oddelke, je v protikomunističnem taboru nastal preplah.

Politično vodstvo v Ljubljani je vedelo, da je treba brez odlašanja organizirati samoobrambo. šlo je za življenje. Tistih par Nemcev, ki so se pojavili v Ljubljani, niso imeli ne moči in tudi ne posebnega interesa, da bi ljudi zaščitili. Kot pa je razvoj pozneje pokazal, so pa bili pripravljeni, da nam dovolijo organizirati samoobrambo. V tej stiski so se merodajni politični predstavniki obrnili na gen. Rupnika za pomoč.

Nihče nam ni opisal poteka teh razgovorov, čeprav je lepo število udeležencev še živih. Po podatkih iz raznih virov pa vemo, da Rupnik prošnje, da bi sprejel položaj posrednika med okupatorjem in okupiranim narodom, sprva ni sprejel. Vedel je, da političnega zaledja nima, ker se kot vojak s politiko ni, oziroma ni smel baviti. Toda „sila kola lomi“. Pod hudim pritiskom in po obljubi popolne in brezpogojne podpore političnega vodstva je Rupnik končno le dal svoj pristanek.

Približno dva tedna po predaji Italije so Nemci na predlog škofa Rožmana, ki je očitno prevzel posredovanje, imenovali gen. Rupnika za predsednika Ljubljanske pokrajine. Njegova glavna naloga in skrb je bila, organizirati samoobrambne vojaške enote, ki bi se lahko uspešno zoperstavile partizanskemu terorju in tako vsaj do neke mere zavarovale ogrožena življenja ljudi. Tako je nastalo slovensko domobranstvo.

Rupnik je bil torej naš odgovor na stiske tistih dni. To je bilo v času, ko je fašistična Italija bila na tleh in nacistična Nemčija že na poti v zaton. Ko je prevzel to izredno težavno nalogo, je bil že v tistih letih, ko ljudje ponavadi gredo v pokoj. Kakšnih političnih ambicij nikoli ni kazal in tudi ni bilo slišati, da bi mu kdo kaj takega pripisoval. Zavedal se je tudi, da mu imenovanje ne bo prineslo oblasti in slave, pač pa samo skrb, odgovornost, negotovost in ga poleg tega tudi izpostavilo očitku kolaboracije.

Razumljivo je, da mu položaj ni dovoljeval skoraj nobenega političnega manevriranja in taktiziranja. Jasno mu je tudi bilo, da bi mu kakršnakoli dvoličnost onemogočila izvršitev naloge, ki jo je prevzel. Skratka,

na svoja ramena si je naložil izredno težko breme. Marsikdo se je že vprašal, zakaj se vendar gen. Rupnik ni raje umaknil in počakal konca nekje, kjer bi bilo bolj varno.

Najbrž takrat ni bilo veliko ljudi, ki bi gen. Rupnika toliko poznali, da bi lahko pravilno razumeli njegovo odločitev. Zdaj ni nobenega dvoma, da je vzel nase to breme, ker dobesedno nismo imeli drugega in mu zato globoko razviti čut dolžnosti ni dopustil, da bi stal ob strani, ko je bil narod v stiski. V odnosih do drugih ni poznal dvoličnosti. Bil je izredno pošten in dana beseda mu je bila sveta. Gen. Rupnik je besedo držal do konca in je prevzeto nalogo dobro izpolnil.

Ko je proti kocu vojne po mnenju političnih krogov, ki so ga v začetku podpirali, bilo potrebno iskati politične rešitve brez njega, je odstopil. S svojo odločitvijo v tistih težkih dneh, s svojim delom in s svojo mučeniško smrtjo, v katero lahko trdimo, da je šel prostovoljno, pa je pokazal izredno hrabrost, ki nima veliko primerov v naši zgodovini.

Naravno je, da je bil gen. Rupnik, ki je bil na vodilnem in odgovornem položaju, tudi izpostavljen kritiki, ki se še do danes ni podela. Z naše strani so mu očitali, da je delal napake, kar je razumljivo. So pa tudi poedinci, ki mu očitajo sodelovanje z okupatorjem. Če je kolaboracionist tisti, ki se strinja z nameni sovražnika in ga v tem podpira za svoj osebni račun, potem bo kritik gen. Rupniku to zelo težko dokazal. Po 35 letih in več bi pričakovali, da bi lahko o teh dogodkih in še posebno o gen. Rupniku govorili bolj nepristransko, posebno pa bolj pošteno.

Objektiven prikaz tistega časa bo moral vzeti v pretres in oceno tudi dogodke in okoliščine, vključno seveda tudi našo politiko pred in med vojno, ki so nas pripeljale v položaj brez izhoda, oziroma brez izbire. Gen. Rupnik je le posledica, ne pa vzrok stiske tistih dni. Tudi ne smemo pozabiti, da je marsikomu med nami gen. Rupnik s svojo žrtvijo omogočil, da je lahko stal ob strani in ga obvaroval, da ni postal žrtev ali komunističnega ali pa nacističnega terorja.

Očitek oblastnikov doma, da je gen. Rupnik kolaboracionist, je predvsem namenjen za širšo javnost, v partijskih krogih pa je označen kot kontrarevolucionar, to je človek, ki se je uprl diktaturi Komunistične partije. To je v komunistični družbi največji zločin, ki ga more kdo narediti, za ljudi v svobodnem svetu pa taka oznaka pomeni priznanje, da je bil na pravi poti.

Prav je, da se Slovenci v svobodnem svetu leto za letom spominjamo vseh deset in deset tisočev žrtev komunistične revolucije in vojne. Letos ob 35. obletnici pa se bomo še posebej spominjali naših domobrancev in njihovega poveljnika gen. Rupnika. Domobranci so naš najmočnejši in spontani izraz odpora proti nasilju tistih, ki so as hoteli uničiti. Zavedali so se, da ne morejo stati ob strani, ko je narod krvavel pod komunističnim terorjem in je bil izpostavljen nevarnosti, da ga okupator popolnoma iztrebi. To so naši junaki, naša elita in naš ponos!

Tabor DSPB — Cleveland

Z orožjem ljubezni in resnice . . .

I.

Vse dokler ni začel mednarodni komunizem v Sloveniji oborožene revolucije v času sovražne okupacije, je bila borba proti komunizmu omejena le na tipično strankarsko protikomunistično delovanje posameznih marksističnih strank, se pravi: vsaka zase in upoštevajoč samo svoje koristi, oziroma škodo, ki bi jo lahko s tem povzročila nasprotni skupini.* O kakšni enotnosti protikomunističnega delovanja v tisti dobi sploh ne moremo govoriti.

Kot značilen primer predvojnega stanja naj nam služi Akademski akcija. — Na ljubljanski univerzi smo imeli akademske klube oz. društva, v katerih so se zbirali študentje različnih svetovnonazorskih pogledov — seveda vsak v svojem —, vsi skupaj pa so se borili za vodstvo v Akademski akciji. Kadar je imel odbor v svojih rokah „katoliški“ tabor, so se „napredni“ združili z „rdečimi“; in na naslednjem občnem zboru je odbor akcije prešel v druge roke. Leto pozneje se je pa obrnilo in so se „katoličani“ povezali z „rdečimi“ itd. Nihče seveda še podvomil ni o protikomunizmu katoliške oz. napredne skupine; toda, kakor se je pozneje izkazalo, so korist imeli le rdeči. Enotnega nastopa proti komunistom ni bilo. Vsaj o pravem času ne.

Tako se je na univerzi godilo v malem, kar se je v strankarsko političnem izživiljanju dogajalo v mnogo večji meri. Vsaka stranka je gledala predvsem na to, da bi si pridobila oblast; in na to, da bi jo obdržala. Pri tem so nastajale čisto nenaravne zveze in nas sedaj, nazaj gledano, nič ne čudi, da se je po takem delovanju dogodilo pač vse to, kar se je.

II.

Poglejmo sedaj v sam čas revolucije pod sovražno okupacijo!

Še pred ustanovitvijo legalnih Vaških straž je odšla na teren skupinica „četnikov“, katerim bi se morali po dogovoru množično pridružiti novi ilegalni borci; a do tega ni prišlo. „Kapljali“ so posamezniki, obljubljenih fantov pa ni bilo. Od kod je prišlo navodilo ki je pravilo, da se tej skupini ni treba pridružiti, ker jo vodijo bivši jugoslovanski aktivni častniki, je še danes vprašanje brez odgovora. Tudi tu torej ni mogoče govoriti o enotnosti protikomunistov, pač pa o različnosti interesov — za čas po zmagi nad komunisti.

Kaj se je zgodilo? — Legalne Vaške straže so ta postopek krvavo plačale na Turjaku, ilegalni četniki so pa v Grčaricah poravnali svoj krvavi

* Opozarjanje Cerkve in njeno protikomunistično delo je snov, ki spada na področje verskega delovanja.

davek. Oba primera, ki je pravzaprav en sam, sta tipičen primer posledice neenotnosti vodstva ter predpostavljajanja drugotnih interesov osnovnemu namenu, posledica delitve v legalne in ilegalne, „naše“ in „nenaše“ — teh razlik borci na terenu niso poznali! — v času ko je bila popolna enotnost življenjske važnosti.

„Zmagal nas ni komunizem, ampak needinost,“ je v oči mučeniške smrti dihnil Jelo Capuder v celici št. 1 v Kočevju; in istotam je naročil kaplan Francé Malovrh: „Povej v Ljubljani, da je samo v slogi moč. Vsi medsebojni prepiri naj prenehajo; sicer bodo tvegali nove žrtve!“

Kako usodno resnične so bile te besede! Kakšno strašno odgovornost so naložile onim, ki so krivi, da ni bilo edinosti, onim, ki so povzročili neslogo v vodstvu protikomunističnih bojnikov! —

Naša današnja mladina, ki tega ni doživela, ve za to? — Pozna vzroke, ki so pripeljali tiste idealne protikomunistične borce do Turjaka in Grčaric, nato pa v Kočevje in množične grobove Jelendola in Mozlja? —

III.

Vprašajmo se, kaj so storili odgovorni, katerim so bile namenjene besede pomorjenih! — So se zavedli, za kaj je šlo? — Kaj so storili? — So se zedinili? — —

Ko Miloš Staré in vrsta drugih, na katere misli pokojni msgr. Matija Škerbec v svojih „Reminiscencah“, v tisti usodni uri niso hoteli prevzeti nobene javne odgovornosti, vemo, da je samo general Leon Rupnik na prošnjo škofa dr. Gregorija Rožmana vzel nase žrtev in odgovornost in sprejel nalogo, da reši, kar se je še rešiti dalo.

Ustanovljeno je bilo Slovensko domobranstvo in protikomunistična borba — ne samo vojaška — je navzlic zopetnim intrigam izza zaledja zaradi teže močne osebnosti generala Leona Rupnika bila enotna. — Uspéhi niso izostali.

Toda kaj se je zgodilo? — V najodločilnejšem trenutku so — zopet zaradi drugotnih interesov — generala Rupnika, ki je bil nosilec in jamstvo enotnosti protikomunističnega boja, odrinili in mu odvzeli celo tudi poveljstvo nad Slovenskim domobranstvom. — Konec je bilo sloge! Konec tudi edinosti; prav v trenutku, ko so komunistične drhali stale že pred vrati Ljubljane!

Kako strašno odgovornost so prevzeli povzročitelji tega zgodovinskega dejstva! —

Naša današnja mladina ve za to? — Verjamemo, da pozna grozne posledice tega dejanja; pa pozna tudi vzroke, ki so do tega pripeljali? —

Naša današnja mladina ve za to? — Verjamemo, da pozna grozne pona svojem mestu; toda poudariti moramo, da bi vsa odgovornost bila njegova! Vse drugo so samo prazna ugibanja. —

IV.

V Slovenskem domobranstvu so se proti komunistom bojevali vsi nekomunistični Slovenci; ni jih ločevala svetovnonazorska pripadnost.

Toda določenim krogom izven domobranstva, ki so bili zaverovani v svoje pritlikave interese, ni bilo ljubo, da so bili na poveljniških mestih zopet nekateri častniki, ki niso bili istega nazora, in so se jih skušali iznebiti na najogabnejši način. (Sam poznejši poveljnik slovenske narodne vojske polk. France Krener intrigam ni mogel uiti!) Le da so bili ti manevri pravočasno odkriti; vsaj v slučajih Mirana Piriha in Dimitrija Jeruca.

Tudi tega naša mladina seveda ne ve! — Očetje teh ogabnosti pa so isti, ki so s svojim delovanjem povzročili v prejšnjih poglavjih omenjene grozote.

V.

Ko je bila ustanovljena organizacija slovenskih protikomunističnih borcev, so se že kar ob njenem rojstvu porajale tudi intrige s strani, od koder bi jih najmanj pričakovali. Samo velikemu ugledu, ki ga je užival takratni starešina Vuk Rupnik, se je treba zahvaliti, da je organizacija sploh nastala in prebrodila začetne težave.

Po njegovem odstopu intrige niso prenehale. Še več! Stopnjevale so se in dosegle višek na taboru društva slovenskih protikomunističnih borcev v Argentini leta 1963, ko se je organizacija razcepila. (Neizpodbitni dokumenti so pri roki.)

To naša mladina že ve. — Toda naučili so jo, da razcep pripisuje sporu, ki naj bi nastal v domobranski organizaciji, kar je zmeta.

Spor ni nastal v domobranski organizaciji! — Razcep so povzročili iste vrste ljudje, ki smo jih omenili v poprejšnjih poglavjih; predstavniki onih, ki so se borili za politične interese že na univerzi v Ljubljani; onih, ki niso hoteli bivših jugoslovanskih častnikov za poveljnike slovenskih fantov v ilegali; onih, ki niso dovolili umika Vaških straž v Ljubljano, ampak so jih poslali na Turjak; onih, ki so z odstranitvijo generala Leona Rupnika nujno prevzeli tudi odgovornost za vso tragedijo, ki se je potem zgodila, sedaj pa pretakajo krokodilje solze; onih, ki so se v zdomstvu hoteli polastiti organizacije protikomunističnih borcev zato, da bi služila njihovim prespanim interesom!

Toda slovenski protikomunistični borci so ostali edini, ostali so složni; zvesti prošnjam že iz Kočevskih zaporov, zvesti klicem desetisočev po vojni poklanih borcev. Ne dajo se pa voditi po onih, katerim je cilj „oblast“, četudi jim pri tem pomagajo komunisti! Nočejo v svoji organizaciji „vodstva“, ki bi stalo izven organizacije in se ravnalo po navodilih — od drugod! Nočejo se prepustiti voditi onim, ki so preslišali krike iz kočevskih zaporov,

kakor tudi ne onim, ki so stregli hrabrim domobranskim častnikom po življenju! —

V TABORU združeni slovenski protikomunisti vzdržujejo in hočejo vzdrževati svojo organizacijo brez drugotnih vplivov preperelih avtoritet; hočejo ostati samo takšni Slovenci, kot jih je ustvarjalo Slovensko domobranstvo! Ne potrebujejo „nasvetov“ onih, ki se niso ničesar naučili iz Kočevja, Grčaric, Turjaka, Vetrinja Teharij Kočevskega Roga; onih ki se trudijo polastiti organizacije samo zato, da bi služila njihovim neuresničljivim interesom, ali pa bi jo spremenili v svoje trobilo in jo po potrebi zadušili, da jim ne bi bila več — živa vest! — —

Vrata v TABOR so vedno odprta vsakemu slovenskemu protikomunistu.

Nam, ki nismo nikdar blatili njunega spomina, temveč smo vedno oznanjali resnico, četudi je koga zaskolela, ni treba klicati v spomin poslednjih besedi generala Leona Rupnika in dr. Lovra Hacina!

Smo trdni, smo protikomunisti, smo Slovenci!

Nam ob srečanju v onostranstvu pokojnemu generalu Leonu Rupniku ne bo težko reči:

„Naš general! — šli smo po poti, ki ste nam jo vi pokazali. Po poti junaštva in mučeništva! — Zvesti oporoki mučencev iz Kočevja in Vetrinja! — In pri tem nam je Bog pomagal! —“

Naj tudi to ve naša mladina! — —

T A B O R   S P B
A R G E N T I N A

ZA ZGODOVINO

ODSLOVLJEN DELAVEC

Zdomski zapisi dr. Stanka Kocipra

(Nadaljevanje)

General Rupnik je v prihodu msgr. Matije Škerbca in Janka Hafnerja (tolmač?), ki ju je kap. Ferdo najavljal v svojem pismu, videl posledico svojega razgovora s Slavkom Krekom o tem, kaj smo doslej mi zvedeli pri angleškem generalu. Ne more namreč biti dvoma, da nas je Slavko Krek obiskal z nekim določenim namenom in da je o vsem, kar je pri nas zvedel, poročal „nadrejenim“ mestom.

Zaradi skupnega nastopanja in združitve vseh sil vsaj v tem zenitu dogodkov si je gen. Rupnik obisk msgr. Matije Škerbca posebej želel; saj je prav on bil glavni „speaker“ politikov na sestanku pri škofu dne 28. aprila 1945.

Spričo pisma maj. Vuka Rupnika bi prihod msgr. Matije Škerbca utegnil biti izrednega pomena. Tako bi gen. Rupnik iz prvega vira slišal tu-

di drugo plat stanja v Vetrinju in z njim po potrebi pripravil enotno strategijo za potrebne bodoče korake. Prav zato je kap. Ferdu zaradi njegovega poznanega odnosa do politikov, kakor ga je izrazil v razgovoru s Slavkom Krekom, izrecno napisal: „...jih ne odbijaj, ker je moj namen, da zberem vse nacionalne sile.“

Generalova namera je bila da bi se najprej z msgr. Matijo Škerbecem do podrobnosti razgovoril o vsem doslej opravljenem. Msgr. Matija Škerbec bi se kajpak seznanil z vsebino in seveda tudi dobil kopijo spomenice, ki jo je gen. Rupnik poslal gen. Arbutnottu, pa slišal odgovore, ki sem jih dal jaz angleškemu generalu. Tako bi skupaj ocenila morebitne rezultate že storjenih korakov — v Celovcu in tu v Millstattu — in temu odgovarjajoče določila enotno taktiko nastopanja pred Angleži.

Ker je maj. Vuk Rupnik v svojem pismu očetu napisal, da „naša vlada in voj. vodstvo nista s prstom mignila za zveze, pa tudi še sedaj počasi prihajajo zveze samo z manjšimi tj. „nižjimi faktorji“, pa „da se je vse, kar se je narodu govorilo, ‘da nas bodo zavezniki pričakali, oborožili itd... pa da bo lahek povratek ob njih nazaj v domovino’, v stvarnosti izkazalo kot čisti blef“ 1), je gen. Rupnik presodil, da bi bilo najprej potrebno, da bi jaz pospremil msgr. Škerbca s tolmačem h Capt. Corbettu in preko njega do poveljnika divizije gen. Arbutnotta.

Ko je gen. Rupnik narekoval pismo kap. Ferdu, je hočeš nočeš stal pod globokim vtisom vsebine pisma sina Vuka, češ da Narodni odbor že pred prihodom v Vetrinje sploh ni ničesar opravil z ozirom na stik z zavezniki in da tudi še v Vetrinju ni ničesar dosegel. Prav zato je bil mnenja, da bi bilo morebiti na mestu vsaj iz Millstatta pokreniti enotno akcijo preko gen. Arbutnotta, ki je kazal, da je razumel naš problem. 2) —

Toda msgr. Matije Škerbca in Janka Hafnerja h generalu Rupniku ni bilo!!!

Namesto tega je dne 23. maja 1945 popoldne časnikar Slavko Skoberne od naše skupine v župnijski dvorani prinesel preko jezera novico, da sta se tega dne msgr. Matija Škerbec in frančiškanski pater Odilo Hajnšek mudila — v Millstattu... Vsa razvneta sta pripovedovala, da naj bi bil msgr. Matija Škerbec s p. Odilom Hajnškom (torej ne z Jankom Hafnerjem!)

- 1) Šele leta pozneje so poročilo primarija dr. Valentina Meršola v Koledarju Svobodne Slovenije za leto 1951 in drugi dokumenti izpričali, kakšno usodno resnico je že takrat zapisal maj. Vuk Rupnik! — Nam v Millstattu — posebej pa gen. Rupniku — takrat še enostavno ni šlo v možgane, da bi se le kdo, ki je ohranil samo trohico poštenja in časti v sebi, mogel tako poigrati z zaupanjem vsega naroda — in posebej domobrancev! —, kot so to delali naši politiki, ko so še v domovini lagali o svojih zvezah z zavezniki...
- 2) To pismo je še en dokaz več, kako je gen. Rupnik slej ko prej — do konca! — gojil iskreno željo za sodelovanjem z Narodnim odborom.

kot tolmačem pri gen. Arbuthnottu, kateremu naj bi oddala tudi neko spomenico Narodnega odbora... —

Očitno prizadet in ranjen, da so naši politiki, ki jih je msgr. Matija Škerbec nedvomno predstavljal, tudi v tem usodno težkem trenutku odbili njegovo ponujeno roko in še sedaj mimo njega in za njegovim hrbtom odšli k angleškemu generalu, do katerega je izkrcil pot on, je gen. Rupnik ob tej novici v pikri šali samo „po fdarsko“ zabrundal:

„I... kakopak...! — Ker imajo anglikanci prav rimske katoličane posebej pri srcu... je angleškega generala, ki je najbrž tudi anglikanec, spričo kar dveh katoliških duhovnikov v delikatni vojaško-politični misiji presunila nadnaravna moč da jima je lahko preko vseh nadrejenih mest pri priči izpolnil vse, kar sta zahtevala... —“

Zares; ne samo zato, ker so tudi v tej usodni uri politiki zopet enostavno preslišali njegovo izrecno povabilo za skupen, enoten nastop, temveč tudi zato, ker je predobro poznal njihovo „diplomatsko nadarjenost“, „uglajen nastop“ in „prefinjen posluš za takt“ že izza dni SS-gen. Erwina Rösenerja v Ljubljani, je gen. Rupnika ob misli na vsebino pisma sina Vuka — če bi msgr. Matija Škerbec in p. Odilo Hajnšek zares bila pri angleškem generalu — prevzela še nova zaskrbljenost...

Kako sta msgr. Matija Škerbec in p. Odilo Hajnšek nastopala? — Kakšno vsebino je imela spomenica, ki naj bi jo oddala? — Kako sta predstavila naše razmere za časa komunistične revolucije in v tej zvezi naše odnose do okupatorjev? — Predvsem: Kako sta predstavila slovenske domobrance? — Ker je gen. Arbuthnott že poznal njegovo spomenico in se v razgovoru z menoj tudi zanj kot osebo presenetljivo zanimal, ju je zadržno povpraševal tudi o gen. Rupniku; kaj sta odgovarjala? Sta hitela grmaditi nanj gnoj „kolaboracije“ in podobnega po vzorcih varnega ljubljanskega „podzemlja“ izza dobe revolucije in v duhu, ki je napihoval vzdušje na sestanku s politiki v ljubljanski škofiji dne 28. aprila 1945 in kot je — kakor smo že zvedeli — zastupljaj ozračje ki so ga slovenski domobranci vdihovali še celo v Vetrinju...? — — 3)

- 3) Nekateri — med nami tudi sam gen. Rupnik — smo po premisleku okoliščin podvomili, da sta msgr. Matija Škerbec in p. Odilo Hajnšek sploh bila pri gen. Arbuthnottu. Ker je dejstvo, da je gen. Rupnik že bil v stiku z angleškim generalom Arbuthnottom, preveril Slavko Krek s svojim nenadnim obiskom dne 20. maja 1945, je med politiki, ki, kakor vemo sedaj, niso prišli dalje kot do Capt. Hornby-ja v Celovcu kajpak moralo zavreti; zato sta msgr. Matija Škerbec in p. Odilo Hajnšek najbrž skušala samo — impresionirati... Če pa bi kdaj le še prišlo na dan, da sta bila zares pri gen. Arbuthnottu, bodo ta vprašanja v zvezi z gori navedeno Rupnikovo pikro pripombo dobila posebne analize vredno pomembnost za usodo slovenskih domobrancev, pa tudi za smrt njihovega vrhovnega poveljnika... (Vse to pa bi bilo že pojasnjeno, če me leta 1960 „Vestnik“ ne bi samo ulovil na limanice, ampak te moje zapise zares izdal. Takrat sta še oba živela.)

Kakor je bil gen. Rupnik po moji avdienci pri gen. Arbuthnotu dobro razpoložen in bil poln optimističnega zaupanja, se je sedaj zopet ves spremenil. Grizla ga je predvsem negotovost za domobrance, ki ga je silila v razganjajočo nestrpnost in nemir. Zamišljen, vase pogreznjen je posedal po sadovnjaku in vedno znova in znova prebiral D. S. Merežkovskega „Napoleona“. Ustavljal se ob globokih, v teh dneh bolj kot kdaj aktualnih Napoleonovih sodbah o — svetovni revoluciji „sodrga“... Komentira jih. V knjigo, ki sem jo že prej sam počel čakal, vpisuje svoje misli...

Je, kot da neka težka slutnja v njegovi notranjosti dobiva podobo strašne resničnosti... — —

Popoldne v petek, dne 25. maja 1945 pa je zopet prišel Slavko Krek iz Celovca.

Kakor je bil ob svojem prvem obisku pri nas — dne 20. maja 1945 — redkobeseden, da nismo mogli izvleči iz njega nič bistvenega o delu in uspehih Narodnega odbora v Celovcu, tako je bil tokrat naravnost klepetav. Poleg drugega je že znal z vso gotovostjo povedati, da slovenska narodna vojska pojde v Italijo, kjer naj bi njegov stric Miha Krek pri zavznikih v Rimu že pripravil vse potrebno za njen sprejem.

Srbi naj bi odšli že včeraj, v četrtek, dne 24. maja 1945!!! 4) — —

Po pripovedovanju Slavka Kreka naj bi slovenska narodna vojska — domobranci! — že prisegla narodni vladi, ki je postavila prof. Mrka Bitenca za državnega tajnika za vojsko, in imela veliko parado pred Angleži... Znal je tudi povedati, da je Mirko Bitenc razglasil mobilizacijo, ker naj bi dobil takšen namig od samih Angležev... 5)

Na koncu je Slavko Krek izrazil še mnenje, naj bi se Narodni odbor in gen. Rupnik končno spravila... (Kako, če pa tudi msgr. Matija Škerbec še blizu ni prišel; navzlic Rupnikovemu izrecnemu povabilu...?)

Čeprav je general Rupnik vedel, da je Slavko Krek navzlic svoji mladosti že v minulih časih vršil zelo važne in delikatne naloge za naše politično vodstvo (npr. sodelovanje pri pogajanjih ilegale z glavnim stanom Gestapa na Bledu itd.), mu najbrž vsega, kar je pripovedal, le ne bi verjel...

Toda kmalu za Slavkom Krekom je prišel iz Spittala tudi četniški kapt. Ferdo. Povedal je, da jim je angleški town-major že dostavil povelje, da se spittalska skupina četnikov, prostovoljcev in domobrancev pripravi za prevoz v Italijo, kamor naj bi podpolk. Tatalović s svojo skupino iz Vetrinja že odšel. Povabil je gen. Rupnika in nas vse, da bi se tej skupini pridružili. Gen. Rupnik mu je odgovoril, da o tem zanj ne more biti govora, dokler pozitivno ne zve, kaj bo z domobranci... — —

Iste dne 25. maja 1945 popoldne sta se javila pri nas na hribu

---

4) Resnično! — Toda... — kam so šli...?

5) Kako tragično resnična dejstva je povedal! Potrjujejo jih ohranjeni dokumenti: prisega... in mobilizacija — za mučeniško smrt...!

nad jezerom tudi **Mirko Javornik** in **Ludvik Klakočar**, ki sta se vrnila s Tirolskega. Po njunem pripovedovanju naj bi bil tam tudi škof **dr. Gregorij Rožman**, ki naj bi mu Angleži prepovedali bivanje v Celovcu, pa tudi del Narodnega odbora, ki naj bi se prekamufiral v nekakšen **Socialni odbor**, ker mu Angleži baje niso dovolili političnega delovanja... Škof dr. Gregorij Rožman je baje bil zelo začuden, ko sta mu obiskovalca znala povedati, da je gen. Rupnik že stal v zvezi z angleškim divizionarjem, ko pa naj bi po škofovi izjavi vlada uspela priti v stike samo z nižjimi angleškimi oficirji...; kar se je popolnoma skladalo s sporočilom v pismu maj. Vuka Rupnika z dne 20. maja 1945... Na povratku s Tirolske naj bi se skupaj s kaplanom **Janezom Lavrihom** včeraj — dne 24. maja 1945 — v Spittalu tudi srečali z **msgr. Matijo Škerbecem**. Iz tega, kaj vse naj bi jim povedal **msgr. Matija Škerbec**, pa je sledilo, da **Slavko Krek** vseh uspehov slovenske narodne vlade še odkril ni...

Pri tem Javornikovem in Klakočarjevem pripovedovanju in razgovoru, ki je potem do večera sledil na visoki verandi hiše, kjer smo živeli, smo bili zbrani okoli gen. Rupnika in njegove žene tudi še: **dr. Lovro Hacin**, kap. freg. **Janko Kregar**, kaplan **Janez Lavrih**, **Niko Jeločnik**, **Izidor Cergol**, ki je prišel že proti koncu in generalu vrnil pismo z dne 22. maja 1945 **podpolk. Tataloviću** in maj. **Vuku Rupniku** katerega ni mogel dostaviti, moja žena in jaz. 6) — —

Proti večeru je ves zasopljen pritekel iz Spittala čez hrib **Ljenko Urbančič**. Prišel je po **Izidorja Cergola**, ker so med tem v Spittalu prejeli povelje, da že **odpotujejo v Italijo**... —

Izidor Cergol in **Ljenko Urbančič** sta generala **Rupnika** ponovno nagovarjala, naj se jima pridruži. General **Rupnik** pa je zopet odločno odklonil, ker je hotel ostati do konca v bližini domobrancev! — —

Po vseh teh spremljajočih okolnostih je torej tudi pripovedovanje **Slavka Kreka** povsem pridobilo na verodostojnosti...

General **Rupnik** je sedaj bil prepričan, da je vlada v Celovcu končno vendarle rešila pereče vprašanje statusa domobrancev.

Bolela ga je samo osebna užaljenost, da se je **msgr. Matija Škerbec** mudil v Spittalu in v Millstattu, njega pa je navzlic izrecnemu povabilu preko kap. **Ferda briskiral**...

Da; po tem, kar je povedal **Slavko Krek** in kar naj bi še dopolnil **msgr. Matija Škerbec** v razgovoru z **Mirkom Javornikom**, **Ludvikom Klakočarjem** in kaplanom **Janezom Lavrihom**, za generala **Rupnika** spričo dejstva takojšnjega odhoda **Ferdove** skupine iz Spittala ni moglo biti nobenega dvoma, da je **Narodni odbor** v Celovcu dosegel celo več, kot je on od njega sploh kdaj upal pričakovati... — —

V nedeljo dopoldne, dne 27. maja 1945 po maši v Millstattu smo šli gen **Rupnik**, **Ludvik Klakočar**, ki naj bi bil pri roki za tolmača, in jaz h **Capt. Corbettu**, da bi nas prijavil pri gen. **Arbuthnotu**.

---

6) Zapisek tega razgovora bo nekoč sočna zgodovinska zanimivost...

Gen. Rupnik se je želel gen. Arbuthnottu osebno zahvaliti, da je izpolnil njegovo prošnjo v spomenici z dne 16. maja 1945 in spittalsko skupino že odposlal v Italijo. Istočasno se je hotel pozanimati, če bi bilo gen. Arbuthnottu kaj znanega o prevozu domobrancev in drugih skupin iz Vetrinja.

Ne da bi našega tolmača Ludvika Klakočerja sploh kaj potrebovali, je Capt. Corbett kar sam v perfektni nemščini in v vljudni drži obrnjen naravnost proti generalu Rupniku odgovoril, da se zahvaljuje za obisk in „dobre motive, ki so ga k temu obisku vzpodbudili“, da pa „mu je želo žal, da mu mora sporočiti, da je general Arbuthnott za nekaj dni službeno odsoten.“

General Rupnik je nato prosil, naj Capt. Corbett sporoči gen. Arbuthnottu njegovo zahvalo in prošnjo za informacijo o skupinah v Vetrinju; nakar je Capt. Corbett odgovoril, da bo to storil, da pa bo po vrnitvi gen. Arbuthnotta prihodnje dni pripravil sestanek med obema generaloma in nas obvestil. —

Pozornost nam je vzbudilo, ko je generala Rupnika vprašal, če je „zares zadosti zavarovan“; nakar mu je gen. Rupnik odgovoril, da „smo za morebitni slučaj sile zadosti dobro oboroženi...“ —

Popoldne istega dne 27. maja 1945 sta nas — iz ne vem, kakšnega razloga — prišla obiskat bivša referenta politične policije študent Pavle Rant in Ciril Zupan. Iz sicer nepomembnega razgovorjanja z njima je mogoče vredno zabeležiti samo, da sta prva prinesla potrdilo o prevozu Ferdove skupine iz Spittala v Italijo. — 7)

(Sledi)

-
- 7) Neglede na to, če sta imenovana takrat še razpolagala s kakšnim dejanskim dokazom o tem, ali ne, ostane dejstvo da mi gen. Arbuthnott že dne 16. maja 1945 ni dal prazne obljube in da Capt. Corbett gen. Rupniku ni lagal. — Spittalska skupina četniškega kapitana Ferda Weichbergerja-Vajapiča je po seznamu, ki sem ga dne 20. maja 1945 oddal na angleški diviziji v Millstattu — pomnoženem še z ljudmi, ki so se mu do zadnjega trenutka priključevali — zares odšla v Italijo!!! — (Seznam glej TABOR 1980, št. 4, str. 84-86.)

Poizvedba

Domači bi radi vedeli, kje živijo:

ANDREJ PUČKO doma iz Vira pri Domžalah in
FRANC GUBANC roj. 10. 6. 1916 v Polju p. Vodice.

Kakršnokoli sporočilo javite na upravo gl. Tabor - Argentina.

Udarimo enotno in odločno!

(Nagovor predsednika Zveze Tabor inž. Franceta Gruma na 24. rednem občnem zboru dne 30. septembra 1980)

Šestindvajset let se že zbiramo. Prepričan sem, da boste soglašali z menoj, da je bilo v preteklosti marsikaj storjenega. Organizacija je bila in je tudi danes potrebna; zato mora živeti in delovati za cilje, katere smo si začrtali ob ustanovitvi.

Po 35 letih moramo ugotoviti, da je komunizem še vedno na pohodu; njegova ofenziva ni nič šibkejša, le taktika je morda nekoliko drugačna. Če pazljivo zasledujemo dogodke, moremo ugotoviti, da je v zadnjih petih letih padlo v komunistično suženjstvo okoli 100 milijonov ljudi. Angola, Etiopijska, Afganistan Južni Jemen, Mozambique, Laos, Cambodža in Južni Vietnam so dežele, ki jih je doletela ista usoda kot nas pred 35 leti.

Vsiljuje se nam vprašanje: kako je to mogoče, zakaj vendar svobodni svet dopušča, da pada narod za narodom v sovjetske okove? — Zdi se, da svobodni svet še ni doumel pravega bistva komunizma ali pa nima prav nobene volje, boriti se resno za ideje svobode. — Poglejmo dalje, kako se Iran pogreza v krvavi kaos, njegovi petrolejski zakladi pa so izpostavljeni poželjivim sovjetskim očem. Kuba vedno odločneje nastopa kot agent dalekosežnih sovjetskih stremljenj.

Ta proces zaslužnjevanja se bo nadaljeval vse do tedaj, dokler se ZDA ne zganejo. ZDA se danes ne obnašajo kot velesila in nimajo določene strategije, ki bi s silo zavrla komunistični pohod. Mi pa vemo, da komunisti spoštujejo samo silo in nič drugega. Konkretna strategija, temelječa na dobro informirani ljudski podpori ni, ker ni volje, ni moralne odgovornosti in ker je vsa moderna ideologija zgrajena na materializmu.

Svet je danes sredi orjaškega boja na ekonomskem in političnem področju. V tem boju se bo odločila usoda narodov. Ako se Zapad ne zgane kmalu, bo to borbo izgubil v prid komunizma. Zgodovina napak v vseh vojnah se da izraziti z eno samo besedo: PREPOZNO. Prepozno spoznanje namenov sovražne sile — prepozna pripravljenost — prepozna združitev sil za odpor — prepozna pomoč prijateljem.

Poglejmo sedaj še stanje pri nas. Se je mar z odhodom Tita doma kaj spremenilo; je mar partija kaj popustila; so neki izgledi za izboljšanje položaja? Odgovor na vsa ta vprašanja je jasen — ne; nič se ni spremenilo, vsaj za sedaj ne. Nedvomno bodo Sovjeti skušali Jugoslavijo tesneje navezati nase. Jugoslovanska partija bo do neke mere sprejela ali morala sprejeti to sovjetsko snubljenje, kajti jasno je, da Amerika ne bo storila ničesar in za Jugoslavijo ne bo šla v vojno.

Partija zagrizeno zastruplja mladino in se s podvojeno silo bori proti Cerкви. Imamo primere, kako partija z novim zagonom skuša osramotiti,

da se milo izrazim, bivše domobrance; proti nekaterm so celo uvedli sodne postopke (primer Urbančiča v Avstraliji in Markeža v Kanadi).

Naš odnos do današnjega vodstva v domovini se torej ni in se ne more spremeniti! Spremeniti in poglobiti pa je potrebno našo dejavnost v svobodi! — Premalo smo storili v preteklosti. Premalo smo se brigali, da bi svoboden svet poučili o zločinih in zločincih v naši domovini. Vse preveč smo usmerjali naše delovanje v notranje organizacijske zadeve; na zunaj pa smo storili bore malo. Izgubljam se vedno bolj in bolj v malenkostih, namesto da bi stopili na plan in svetu povedali naše izkušnje, ustvarjali javno mnenje in klicali na skupno in enotno fronto proti komunizmu. Zavedajmo se vendar, da smo potomci velikih prvoborcev slovenskega naroda, ki so dali od sebe vse, kar so imeli, da bi velikemu svetu za zgled naš narod bil svoboden! Naši mrtvi so nam zapustili oporoko, katera od nas terja, da storimo, kar je storiti mogoče.

Zato proč s sektaštvom; združimo naše sile in na tem občnem zboru sklenimo, da bomo v bodoče udarjali enotneje in odločneje! Naredimo načrte, kaj bomo storili! Naši načrti pa naj bodo taki, da jih bomo lahko izvedli!

Nujno, res nujno je, da pride čimprej do SLOVENSKEGA POSVETA, ki naj bi koordiniral akcije svobodnih Slovencev in združil naše sile na skupnem imenovalcu. Potrebno je, da pritegnemo vse zdrave sile, vse tiste, ki se zavedajo naše odgovornosti — odgovornosti svobodnih Slovencev.

Vključujmo se v javno življenje, pišimo strokovne članke o ekonomsko-političnem položaju v naši ožji domovini in tolmačimo svetu dogodke sedanjega časa! — Če bomo delovali tako, potem šele bo naša obljuba, dana našim pomorjenim bratom, izpolnjena in boj proti sovragu se bo nadaljeval in bo tudi uspešen. —

ZA DOKUMENTE

ZADOŠČENJE MORA BITI DANO

Prinašamo obljubljeni slovenski prevod dveh pisem, ki smo ju prejeli v zadnjem trenutku in zato vsled pomanjkanja prostora v prejšnji številki (Tabor 11-12/1980) lahko prinesli samo v angleškem izvirniku. — Op. ured.

ODBOR ZA SPOMENIK ŽRTVAM JALTE

Potticks House, Bradford-on-Avon, Wiltshire BA15 2PF, England
The Hon. John Jolliffe (Hon. Secretary and Treasurer)

20. julij 1979

Dr. Peter Urbanc
Narodni odbor za Slovenijo
1 Daleberry Place
Don Mills M3B 2A5
CANADA

Dragi dr. Urbanc!

Hvala za Vaše pismo z dne 3. julija. Ta odbor pripravlja spomenik vsem tistim, ki so bili vrnjeni v svoje domovine neposredno ali posredno zaradi jaltskega dogovora. V napisu bodo sledeče besede: „...mnogim tisočim nedolžnih mož, žena in otrok Rusije in drugih narodov, ki jih je proti njihovi volji med leti 1944 in 1947 Britanija izročila v jetništvo, ponižanje, mučenje in smrt v rokah komunističnih vladavin.“

Pomanjkanje prostora nam brani naštetih na spomeniku vse narodnosti: poleg Slovencev je seveda bilo na tisoče Hrvatov, Ukrajincev, Kozakov, Tatarov in mnogih drugih, ki bi jih bilo mogoče vključiti. Naš poglobitveni namen je, dati izraza našemu obžalovanju, da so te strahotne stvari bile storjene in je bilo izgubljenih toliko nedolžnih življenj zaradi britanske politike (še celo, ker je vse to bilo takrat prikrito parlamentu in britanski javnosti).

Vsi komentarji in predlogi, ki bi jih utegnili iznesti v luči spomenika, kakršnega ste postavili v Midlandu, bi moj odbor močno zanimali.

Ponovno se Vam močno zahvaljujem, da ste z nami navezali stik, in ostajam z vsemi dobrimi željami iskreno Vaš

John Jolliffe, l. r.

T A B O R SLOVENSKIH PPROTIKOMUNISTIČNIH BORCEV

Hon. John Jolliffe, Hon. Secretary and Treasurer
Yalta Victims Memorial Appeal
Potticks House, Bradford-on-Avon
Wiltshire BA15 2PF
ENGLAND

Velespoštovani gospod!

Dr. Peter Urbanc iz Toronta, Kanada, nas je obvestil, da Vaš odbor namerava postaviti spomenik vsem tistim, ki so bili vrnjeni zaradi jaltskega dogovora.

Nadalje nam je dr. Urbanc sporočil, da ste se odločili, med deželami izvora teh žrtev imenovati samo Rusijo.

Kolikor moč nujno Vas pozivamo, da ponovno premislite in predlaganemu besedilu dostavite še „in iz Jugoslavije“, izpustite pa besede „in drugih narodov“. Ne omeniti Jugoslavije (s čemer bi v resnici imenovali vse Slovence, Hrvate in Srbe), bi pomenilo enake vrste žalitev teh naro-

T A B O R
SLOVENSKIH PROTIKOMUNISTIČNIH BORCEV

DRAGI TABORJANI!

Naš stari slovenski običaj in naše tesno prijateljstvo, ki ki nas združuje v Taboru in je bilo potrjeno s krvjo naših najboljših, nam nareka, da drug drugemu voščimo Blagoslova polne božične praznike ter zdravo in zadovoljno Novo leto. Daj Bog, da bi leto Gospodovo 1981, bilo zaznamovano s trdno voljo poživljati organizacijo, ki je naša lastnina, in še trdneje poglobiti vezi med nami.

OBILO BLAGOSLOVA VAM IN VSEM VAŠIM

Za glavni odbor Tabora
France Grum, l. r. — predsednik

dov, kakor jo je zagrešil Winston Churchill, ko je izbrisal zadevo povojnega političnega sistema v Jugoslaviji s tem, da je enostavno izjavil, da ni imel namena po vojni tam živeti.

Dejanje je bilo storjeno; Britanci SO vrnili v Jugoslavijo neštete tisoče, ki so se zatekli k njim po zatočišče. To so dejstva; in poskušali prikrivati jih še celo sedaj, v tej uri, bi pomenilo strahopetstvo in sramoto.

V polni meri cenimo občutje neugodja in sramu, ki mora navdajati britanski narod, ko je soočen s to žalostno zgodbo; toda samo polno in javno priznanje resnice takšne, kakršna je, bo svetu dokazalo, da ste v resnici velik narod, ki se ne plaši priznati napak svoje preteklosti.

Mi smo zaradi tega seveda skrajno prizadeti. Naša skupnost širom svobodnega sveta nikoli ni in nikdar ne bo prebolela strahotnega udara, ki ji ga je zadala tragična kratkovidnost medvojnih britanskih oblasti. Zato Vas rotimo, Vas nujno pozivamo: **DAJTE NAM KONČNO VSAJ TO ZADOŠČENJE!**

2. avgust 1980.

S spoštovanjem
Franc Grum, l. r.
predsednik

Nujno pozivamo svoje člane in prosimo naše somišljenike in vse poštene Slovence širom zemeljske oble, da po sijajnem vzorcu našega soborca-predsednika inž. Franceta Gruma v tej zadevi pišejo odločno, pa skrajno dostojna pisma na isti naslov, ki smo ga zaradi tega pustili neprevedenega. — Pomislimo, kaj vse počnejo komunisti! Pomislimo, kaj bi spričo takega primera storili Židje! — Mi sicer ne razpolagamo s kapitali, da bi lahko kupili svetovni tisk; vsakdo pa premore za poštno znamko, da odbor za spomenik žrtvam Jalte zasujemo z našimi pismi. — **Op. uređ.**

ODMEV IZ DOLOMITOV

(Nadaljevanje)

DOLOMITI V KRVI IN OGNJU

Že na prejšnjih straneh sem omenil nekaj umorov in drugih „dopri- nosov osvobodilne vojne“ v okolici Dobrove in v neposredni bližini Ljubljane. Namenoma sem se držal dobe pred ustanovitvijo Vaške straže v do- ločenem kraju. Hribernik ne vidi niti ene teh žrtev, ampak samo razvoj partizanstva. Med drugim trdi tole:

„V Dolomitih so KP, OF in NZ dosegle tak razvoj partizan- skega gibanja, da je bilo že možno formirati večje bojne enote in ustvarjati svobodno ozemlje... Ta porast je italijanska okupacijska oblast tudi predvidevala, kar je razvidno iz njene- ga načrta Primavera, ki je bil napravljen že prve dni fe- bruarja 1942. leta.“ (str. 129-130)

Ta trditev je velika laž; popolnoma na glavo postavljena resnica. Načrt Primavera, po katerem so Italijani umaknili večino svojih postojank iz Dolomitov in partizanom takorekoč na krožniku prinesli „svobodno re- publiko“, ni bil posledica porasta partizanstva (sredi marca je bila na Babni gori majhna skupina 15 partizanov — str. 129), ampak je bil vzrok za porast partizanskih tolp. Širjenje partizanstva so omogočale le pogodbe KP z okupatorjem, narod pa je trpel in umiral.

S širjenjem partizanstva se je samo večalo število žrtev. Da o tem ne bo kakšnega dvoma, samo malo pogledjmo statistiko tistih dni; s tem bo izpolnjeno poglavje o žrtvah, katerega se noben komunist do zdaj še ni dotaknil; sodbo o tem, kaj so partizani počeli, pa prepuščamo narodu.

Že 3. januarja 1942 so na Vrhovcih ustrelili Antona Martinjaka.

Na Brezovici so v noči od 12. na 13. junij doma zaklali tri iz Mrav- ljetove družine, četrtega pa odvedli proti Ključu in ga v gozdu nad Dra- gomerom strašno mučili in nazadnje umorili. Klici na pomoč so se od Mrav- ljeta slišali po celi vasi, a italijanska posadka se ni ganila.

Istega dne so v Horjulu ubili župana Bastiča in njegovo ženo. Tam je padel tudi trgovec Erbežnik.

Na Drenovem griču so ubili postajenačelnika, da ne bi komu po- vedal o vagnskih pošiljkah municije in orožja, katere so Italijani dova- žali partizanom.

V Dolenji vasi pri Polhovem Gradcu so prvega ustrelili Blaža Do- lenca, za njim Leopolda Kucler; dalje staro Skodnico in Kalanovo mater iz Dvora, staro Boštjanko iz Zavrha in primorskega rojaka Rudija Šuligoja. Završan Lovra so ovadili Italijanom kot komunista, zato so ga Lahi ustrelili.

3. marca so na izzivanje partizanov Italijani požgali vasi Koreno in Ulako. Sredi aprila so partizani izropali župnišče v št. Joštu, konec junija pa Nabavljalno in prodajno zadrugo.

3. maja so Italijani požgali Ligojno in Ljubogojno, v septembrski ofenzivi pa vas Brezje.

V noči od 29. na 30. avgust 1942, sredi najhujše italijanske ofenzive, so komunisti zažgali papirnico v Vevčah, kar je imelo za posledico, da so Italijani nad 700 moških odpeljali umirat na otok Rab.

V zapadnem delu Dolomitov, v okolici Rovt, Hotedršice in Logatca, se je revolucija razvijala malo počasneje. Zelo redki, toda zagrizeni komunisti-domačini so jo pripravljali s podporo učiteljstva in nekaterih aktivistov iz Ljubljane, Borovnice in od drugod. V Hotedršici so prvo ubili Bornikovo Franco, druga žrtev je bil neki čevljar. V Markovem gozdu so likvidirali dimnikarja Jožeta Kralja iz Logatca, ker se ni strinjal s cilji OF.

25. junija so aretirali kaplana iz Zaplane g. Geohelija, ga še tisti dan izpustili, drugi dan pa ponovno prijeli in likvidirali 6. julija, ker „so od njega vodile belogardistične niti v Rovte do kaplana Antona Grčmana in župnika Jožeta Zalokarja“ (str. 208). Kaplanu Jožetu Geoheliju očitajo tajno pismo, napisano z nevidnim limonovim sokom, v katerem „je dajal navodila za organizacijo BG, v pripombi pa ovadil štiri aktiviste“ (str. 208).

Od nevidne pisave z limonovim sokom gremo z vso gotovostjo še nekoliko dalje — k nevidnemu pismu, ker pisma nikoli ni bilo. Kaplana Geohelija so spravili s poti, ker so vedeli, da jim ne bo nikoli sledil in tudi ne prenehal govoriti proti zloglasnosti OF. Kar se pa tiče ovadbe štirih aktivistov, jih imajo na vesti komunisti sami, ki so jih ovadili Italijanom. S tem zločinom so hoteli opravičiti umor kaplana Geohelija in tudi že klanja, ki so ga pripravljali v št. Joštu, med tem pa jih je prehitel čas.

S tem pa seznam pomorjenih še zdaleč ni popoln. V tistih dneh so bili med drugimi umorjeni:

V okolici Brezovice: Brenčič Anton, Geoheli Herman, Kršmanec Franc, Mrak Ivan, Vidmar Ivan, Novak Jenko in Zdravko;

Okoli Zaplane: Čamernek Franc, Frelih Franc, Kogovšek Lovro, Mivšek Franc, šinkovec Peter;

V Horjulski dolini: Dolinar Janez, Fajdiga Marija, Lavriša Valentin, Trček Janez, Zalaznik Ivana in Katarina, Založnik Ivana in hči Ivanka, Potrebuješ Marija, Prašnik Ivan, Sečnik Janez, Simonišek Leopold;

V zapadnem delu Ljubljanskega barja: Elder Jože, Intihar Jože, Keržič Franc, Kovačič Feliks in Ivana, Kovačič Tomo, Lončar Franc, mati Frančiška, sin Franc in hči Marija, Polčič Feliks, Jakob in Janez, Popek Ivan, Suhadolnik Albina, Svete Andrej;

V sami Ljubljani: Galič Viktor, inž. Fanouš Emer, dr. Lambert Ehrlich, Fortunat Majdič, Makše Leopold, Urbanc Ivan in Frančiška, ban dr. Marko Natlačen, Jaroslav Kikelj, Župec Franc, Peršuh Ivo, Polak Ivan, Praprotnik Avgust, Rojic Viktor;

V Dravljah: Jovan Niko, Krajšek Jože, Kustelj I., mati in dve hčeri, Povše Janez;

V okolici Rovt: Lukan Pavle, Malovrh Anton, Mevšek Rupert, Mravlje Franciška, Trdan Franc, Petek Nikolaj;

Odgtnani iz transporta in pobiti: Gorenc Gabrijel, Gaberščik Milan, Hmelak Vinko, Hmelak Milko, Klemenčič Martin, Moravec Miloš, Petkovšek Anton.

Ta dolga vrsta nesrečnih žrtev je v ljudeh rodila odpor. Brez dvoma je tudi KP opazila to spremembo, a namesto da prizna vzrok za to ljudsko reakcijo, Hribernik o župniku Zalokarju iz Rovt piše,

„da je s svojim delovanjem in vplivom na prebivalstvo večino ljudi v Rovtah odvrnil od OF, čeprav so bili prej skoraj vsi pristaši osvobodilnega gibanja“ (str. 208).

Za to veliko in važno priznanje se moram Hriberniku iz vsega srca zahvaliti, obenem pa moram razložiti pomen teh laskavih besed: Res je, da so bili Dolomitčani v veliki večini za svobodo in zato proti okupatorju. Ko pa so spoznali zločinsko sodelovanje partizanov z okupatorjem za uničevanje poštenih ljudi, so tem zločincem pripadništvo samo hlinili, ker so bili toliko realisti, da niso od nikoder videli pomoči. Pahnjeni med dva razbojnika so nestrpnost čakali na dan, ko so se mogli iskreno opredeliti proti OF, ki je narodu prinašala samo nesrečo in smrt. Iz istih vzrokov, ki so teror in strah pred ječo in mučenjem, so ljudje tudi danes „vsi za Tita in so zelo srečni pod vodstvom KPJ“.

ŽRTVE IN MATERIALNA ŠKODA, POVZROČENA PO KOMUNISTIH

Nikoli ne bo mogoče oživeti žrtev, ki so jih komunisti umorili. Prav tako ne bo mogoče izračunati in popraviti materialne škode, katero sta povzročila okupator ali partizanska vojska. Za Dolomite teh ločenih števil nimamo in jih verjetno nikoli ne bomo imeli, ker čas vse potiska v pozabo, komunisti pa že vsa leta pridno spreminjajo lice slovenskega podeželja in brišejo sledi svoje krvave revolucije.

Dosegljive statistike jasno kažejo, da Dolomiti tako po številu žrtev, požganih domov in celih vasi ter po drugi povzročeni škodi stopajo na prve strani naše žalostne zgodovine. Po komunistični oceni je „po nepopolnih podatkih s področja Dolomitov 994 žrtev okupatorja; od tega je padlo v boju 526, ubitih talcev 137, umrlo v tabriščih 129 in v zaporih 114 ljudi. Požgano je bilo 476 domov in gospodarskih poslopij“ (str. 649).

Že na prvi pogled vidimo, da pisatelj nekomunističnih ljudi sploh ne jemlje v poštev, zato so te številke ne samo nepopolne, ampak naravnost krivične. To krivico bom skušal popraviti proti koncu te razprave, ko bo govora v prvi vrsti o žrtvah, za katere komunisti nočejo nič vedeti; vsaj do zdaj še ne.

Tu poglejmo nekaj števil, ki se nanašajo na celotno Ljubljansko

pokrajino in to za dobo od jeseni 1941. leta do italijanske kapitulacije, 8. septembra 1943. Še prej pa je treba opozoriti na tole dejstvo:

„V treh mesecih italijanske okupacije, to je do dne, ko je komunistična partizanska vojska začela 'braniti' in 'osvobajati' slovensko ljudstvo pred fašizmom, Italijani niso ubili niti enega slovenskega človeka, niso prisilno mobilizirali ali odgnali v koncentracijsko taborišče niti enega moža ali fanta, niso storili žalega niti eni slovenski ženi ali dekletu, pač pa so desetstisočem slovenskih ljudi, katerim je od nemškega nacizma grozila smrt, koncentracija ali prisilno delo — dali zavetje.

Do nastopa partizanov proti okupatorju v Ljubljanski pokrajini ni bila porušena niti ena slovenska hiša, niti en hlev ali kozolec, nasilno odvzeta niti ena žival.

Tudi ni bilo nobenega znaka, da bi italijanska oblast nameravala uničevati slovenska življenja ali slovensko imetje. Izgledalo je, da je bilo italijansko vrhovno poveljstvo sovražno do Nemcev in je slovenske ljudi malo manj kot podpiralo v odporu proti Nemcem“ (Pravi obraz OF II, str. 52-53).

Zdaj pa pogledjmo, kako so komunistični revolucionarji s svojo „borbo proti okupatorju“ ta položaj spremenili „na bolje“:

„Nad 20.000 Slovencev je bilo odgnanih v internacijo v Italijo; od internirancev jih je skoro polovica umrla od lakote.

Nad 15.000 ljudi je bilo pobitih na domačem ozemlju, na ozemlju Ljubljanske pokrajine, ki je štela le okoli 300.000 duš.

Nad tri milijone lir (več kot tristo milijard lir v sedanjih valutah) slovenskega narodnega imetja je bilo uničenega, to je 10.000 predvojnih lir škode na osebo.

Do konca oktobra 1943 je bilo uničenih 3314 hiš, 5798 gospodarskih poslopij, 54 šol, 61 javnih zgradb; požganih ali do temelja razdejanih cela vrsta slovenskih vasi s 35 cerkvami, kar je pomenilo uničenje premnogih, neprecenljivih in nenadomestljivih vrednosti stare slovenske umetnosti.

Uničena je bila približno ena tretjina vse živine; okoli 50.000 glav govedi, 40.000 prašičev, 100.000 perutnine.

K temu je treba prišteti še velikansko gospodarsko škodo, ki jo je Ljubljanska pokrajina utrpela zaradi izločitve najmanj 30.000 ljudi (zaradi internacije, smrti ali partizanske mobilizacije, kakor tudi mobilizacije protikomunističnih oddelkov) iz gospodarskega delovanja in iz tega izvirajoče izgube delovnih ur in dni.

Pod pretvezo zavarovanja železniške proge pred partizanskimi napadi je italijanska vojska dala posekati gozd ob vseh progah v širini 150 do 300 m od proge. Ker je bilo zapovedano posekati do golega, je bilo s tem skoro za sto let uničenega mnogo gozda in sicer najdragocenejšega, rastočega

tik ob železniški progi. Na ta način je šlo po zlu približno 1.200.000 kubičnih metrov lesa, ki je bil skoro edino in najdragocenejše bogastvo siromašne Ljubljanske pokrajine.

Leta 1942 so Italijani pobrali ljudem vsa kolesa, motocikle, radioaparate in težko obutev, kar so jo kje mogli doseči.

Pri tem računu gospodarske škode in človeških žrtev v Ljubljanski pokrajini je treba upoštevati še dejstvo, da je vsa ta škoda bila prizadejana predvsem malemu človeku, skromnim kmetom in obrtnikom in da so bili pobiti predvsem najbolj izobraženi in najbolj sposobni voditelji ter predstavniki slovenskega naroda: ban, duhovniki, profesorji, učitelji, župani, oficirji, orožniki, člani katoliških športnih in prosvetnih društev, člani KA ter drugih verskih in izobraževalnih organizacij, cvet naroda“ (Pravi obraz OF II, str. 53-55).

Da bo to nesmiselno klanje lažje razumljivo, vzemimo še nekaj primerov:

„V prvi svetovni vojni je bilo v Avstriji 1.500.000 Slovencev in je bilo od teh poslanih na fronto 150.000. V štirih letih vojne je imela vsa Slovenija 15.000 mrtvih. V 'narodno-osvobodilnem boju' pa je samo Ljubljanska pokrajina s 300.000 ljudmi imela v dveh letih 15.000 mrtvih, v štirih letih pa 30.000. Torej na vsakih deset ljudi en mrtev. Druge evropske države so imele sorazmerno stokrat manj žrtev kot Ljubljanska pokrajina.“

Še bolj porazne so sledeče primerjave:

„V sami Ljubljani so bili v dveh letih ubiti po štirje Slovenci na dan, Italijan nobeden.“

Izven Ljubljane je v 785 dneh 'narodnega-osvobodilnega boja' izgubilo življenje okoli 700 italijanskih vojakov, to je kvečjemu en italijanski vojak na dan, medtem pa je bilo dnevno pomorjenih povprečno 20 Slovencev.“ (Po P. O. OF II, str. 59-60).

Tako je izgledala NOB v resnici. Narod je trpel in umiral, komunisti pa so skoro vso leto, do srede 1942. leta, kričali o BG in izdajalcih, katerih ni bilo nikjer, a so jih hoteli ustvariti, čeravno za ceno uničenja vsega naroda.

DOLOMITSKI ODREDI

Dolomitski odredi so bili trije.

1. Prvi Dolomitski odred (DO) je bil ustanovljen v času med 1. in 6. julijem 1942 in sicer kar na dveh krajih: na Vranjih pečinah in na Ključu. To je bilo v času prehoda II. grupe odredov na Gorenjsko. Do takrat največja koncentracija raznih čet in skupin so gotovo zelo močan moralni

vzrok, da je do DO sploh prišlo, še toliko bolj, če upoštevamo Hribernikovo priznanje, da so bili partizani tedaj na psu:

„Spričo dejstva, da se je odred razvil samo iz dotedanega 4. bataljona NO (Notranjski odred), ki tudi ni bil številčno močan, in iz skupine Rakovške čete, ki je štela samo 35 mož, so bile novoustanovljene enote (bataljoni in čete) kar maloštevilne.“ (str. 164)

Iz priobčenega spiska je razvidno, da je bilo od teh 28 raznih funkcionarjev.

Ce niti sama komunistična propaganda ne more določeno reči, kje je bil odred ustanovljen, lahko s kar precejšnjo gotovostjo sklepamo, da so te enote organizirali razni komunistični stremuhi, ki so vsi hoteli biti nekakšni komandanti ali politični komisarji, ostal pa je tisti, ki je bil najbolj krvoloč in priseben. Tako je bil prvi komandant DO Franc Bukovec (Jože Ježevnik) iz Šmartna, politični komisar pa Ciril Keržič (Metod Cestnik). Ko se je 26. septembra 1942 tovariš Franc Bukovec v Vnanjih goricaх smrtno ponesrečil, je bil za komandanta imenovan Radovan (Franc Rihar) iz Gabrja, politični komisar pa je ostal Ciril Keržič. Franca Bukovca je raztrgala verižna eksplozija ročnih bomb. Na splošno je tudi znano, da je bil vsaj nekaj časa politični komisar tudi Franc Velkavrh z Vrhovcev, katerega pa Hribernik imenuje samo „znani terenski delavec“ (str. 420), ne prizna pa mu vloge komisarja, kar je gotovo posledica dejstva, da se je Urban potegoval za politično samostojnost krščanskih socialistov v OF.

Tako so bili za časa najhujšega terorja v Dolomitih odločilni ljudje vsi domačini: komandant odreda — Franc Rihar, politični komisar — Franc Velkavrh, intendant — Franc Pezdir (Tolsti) iz Vnanjih gorica. Vsi trije so ljudi na jugovzhodnem robu Dolomitov poznali po srečanju in obrazu, zato je bilo toliko kraje in toliko nedolžnih žrtev.

Skoraj zanimivo je pregledati okolnosti, pod katerimi sta opravila oba komandanta: Ježevnik in Rihar. Oba primera potrjujeta, da revolucija žre svoje lastne otroke.

O Ježevniku je med drugim zapisano tudi tole:

„Po veliki sovražni ofenzivi je komanda III. grupe odredov poklicala v svoj štab komandanta DO. Odred naj bi bil namreč iz svojega moštva ustanovil en bataljon za šercerjevo brigado. O tem vprašanju se je poveljstvo hotelo posvetovati s komandantom, sporočilo pa mu je tudi, naj prinese s seboj nekaj bomb, ki so jih dolomitski partizani pobirali na nemško-italijanski meji.“

Komandant odreda je skupno s pomočnikom komisarja III. grupe odredov, ki je bil takrat pri Dolomitskem odredu, in s svojimi spremljevalci dne 26. septembra zvečer prekoračil cesto med Brezovico in Logom, nato pa prešel progo pri Vnanjih goricaх. Skupina s komandantom Ježevnikom je prišla

v Vnanje gorice in se ustavila v gospodarskem poslopju na domu partizanov Edija in Janeza, ki sta kot borca DO vodila skupino preko Ljubljane.

Ko so pričakovali zvezo za pohod čez reko, so se hoteli nekoliko odpočiti, zato so se tudi udobno namestili in se pogovarjali. Ježevnik je hotel nekaj vzeti iz nahrbtnika, v katerem je imel tudi več ročnih bomb. Pri tem se je ena od bomb vžgala in izzvala verižno eksplozijo tudi pri drugih.

Vsi partizani so bili v prvem trenutku prepričani, da so jih po prehodu čez progo zasledovali Italijani, ali pa da jih je nekdo izdal in so zdaj napadeni z bombami. Zato so po eksploziji vsi skočili ven v kritje blizu poslopja, tam, kjer so počivali, pa so pustili del svojih stvari. Šele ko se je vse pomirilo, so zaslišali slabe in izmučene glasove: 'Tovariši, tovariši'. Glas je prihajal nekje od zunaj, opazili pa so tudi, da med njimi ni komandanta.

Ko so spoznali, da ne gre za sovražni napad, so se začeli previdno približevati mestu, odkoder so prihajali glasovi. Kmalu so našli težko ranjenega komandanta. Imel je popolnoma razmesarjeno sprednjo stran telesa, od kolen do vrha glave. Najtežje poškodbe je imel na trebuhu in prsih. Bil je tudi popolnoma slep. Krvavel je tako močno, da tovariši s sredstvi, ki so jih imeli pri roki in ki so jih našli v domačini hiši, niso mogli ustaviti krvi" (str. 244-45).

Ta potegavščina se vleče naprej in naprej, samo tega se Hribernik ne zaveda, da je prav s kupom nepotrebnih preciznosti celo storijo prignal v neverjetnost. Komandanta Ježevnika prikazuje kot junaka, nazadnje se mu pa vsa ta godlja spakedra v malo manj kot dokaz, da so ga ubili sami. Nič ne de, če so ga pozneje imenovali za narodnega heroja, saj so tudi Janka Premrla-Vojka sami pokončali s tem, da so mu zrahljali obveze, da je skrvavel, potem pa so ga tik pred smrtjo imenovali za komandanta 5. primorske brigade, po vojni pa ga celo proglasili za narodnega junaka (KSS, 1951, str. 143). Torej umor Ježevnika ni nič novega.

Najbolj sumljive so tele izjave:

Že zahteva, naj s seboj prinese nekaj bomb, je po moje tu postavljena samo zato, da je mogel zapisati, da so se mu te bombe po nesreči vžgale.

Dalje, „po eksploziji so vsi skočili ven v kritje blizu poslopja“. Osebno ne verjamem, da je sam komandant nosil v nahrbtniku bombe, kakor tudi ne, da so bili navadni banditi pod streho, komandant je pa zunaj stal na straži. Če pa je bil z njimi, kako da niso videli, kaj se je zgodilo, in da tudi kdo od njih ni bil ranjen!? Če pa je res ostal zunaj, je verjetno zato, ker je vedel, kaj se pravi „iti na razgovor“ na partizansko komando. Veliko jih je namreč šlo pred njim in tudi za njim, vrnili pa so se le redki.

Tretjič: kdo na svetu je že popolnoma razmesarjen od kolen do vrh glave in poleg tega še slep, mislil na bluzo in hlače ter določal, kdo naj vzame njegove škornje?

Te stvari so predebele, da bi jih svoboden človek mogel pogoltniti. Dokler jih Hribernik ne bo spravil v neke meje verjetnosti, tako dolgo bo ostal lažnik, cela epizoda pa sijajen primer, kako ga je partija zapletla v niti svojih lastnih laži. Veliko bolj važno kot vse to zavijanje pa je vprašanje, ki verjetno ne bo nikoli odgovorjeno: S čim se je Ježevnik pregrešil, da so ga spravili s poti? Gotovo je, da njegov obraz vsaj na sliki ni obraz zločinca, ampak človeka, ki je verjel v svobodo, a ga je nemški teror pognal v gozd, ker druge poti takrat še ni bilo.

Podobno je končal Rihar. Toda ta je bil do kraja pokvarjen in je samo prejel plačilo za svoje zločine. Riharju so naložili krivdo za poraz v Belški grapi. „Za komandanta odreda je bil postavljen Rado Pehaček, ker je bil Radovan takoj po Belški grapi razrešen te dolžnosti in bil odrejen za politično delo na terenu“ (str. 410). Kot terenskega delavca so ga poslali na Osredek, da vodi politično delo v dobrovskem rajonu in vzdržuje zvezo z Ljubljano.

Kako se je to Radovanovo „politično delo“ končalo pa je razvidno iz naslednjega poročila:

„Dne 10. aprila 1943 so Italijani in belogardisti po nekajdnev-
nih pripravah z močnimi silami ponovno napadli osvobojeno
ozemlje. Partizani so vedeli za priprave; obvestili so jih čla-
ni BG, ki so simpatizirali z OF.“ (str. 412)

„Položaj na Velikem hribu in na Golem griču je branil
1. bataljon DO. Smer Toško čelo-Osredek ni bila branjena.
Zato so Italijani že 10. aprila brez boja zavzeli Osredek in po
natančnem čiščenju te cone odkrili bolnišnico in v njej ujeli
štiri ranjence. V nekem bunkerju so ujeli tudi dva terenska
delavca in še tri druge tovariše.“ (str. 413)

Hriberniku se niti ne zdi vredno omeniti, da je bil v bunkerju na
Osredku zajet Radovan. Tudi ne omenja, da je bil ubit tudi Franc Velka-
vrh, ki je bežal proti Babni gori, a so ga tam presenetili Italijani, na ka-
tere ni računal. Dobil jo je v koleno in je izkrvavel. V tej ofenzivi je bil
ustreljen tudi zloglasni kurir Marjan Novak iz Viča.

Drugače pa je vodstvo poskrbelo za svoje glave:

„Osrednje vodstvo se je iz ofenzive pretolklo brez vsakih iz-
gub, čeprav je sovražnik odkril bunker v Žirovnikovem grabnu,
kjer so pred ofenzivo prebivali Edvard Kardelj, Boris Kidrič,
Boris Zihnerl, Metod Mikuž in zadnji čas tudi Josip Vidmar.“

„Izvršni odbor OF se je po ofenzivi preselil z Babne go-
re na Osredek tik pod nemško mejo.“ (str. 414-15)

Med temi je bil tudi poveljnik partizanskih čet Leskošek, ki se je
pri Polhovem Gradcu prebil na nemško stran s pomočjo Gestapa.

(Sledi.)

Še ena zgodba

Kolaboracija med Italijani in partizani med revolucijo v Sloveniji ni bila nobena skrivnost in jo doma zdaj kar odkrito priznavajo, čeprav hočejo prikazati tiste Italijane, s katerimi so imeli stike, za „napredne elemente“, se pravi za komunistične simpatizerje.

Podobno ravnaajo Italijani sami, ki so, kot vemo, svoj „doprinosa“ padcu Turjaka celo proslavili v nekem rimskem muzeju. Septembra 80 — se pravi 35 let po tistih dogodkih — smo spet zasledili tako italijansko bahanje. Revija „Storia Illustrata“, ki izhaja v Milanu, je v št. 274, na straneh 1 do 31, objavila dva s slikami opremljena članka o usodi italijanske vojske na jugoslovanskem ozemlju po 8. septembru 1943. Oba članka je napisal Antonio Pitamitz (1). V prvem z naslovom „Od napadalcev do sobojevnikov za svobodo“, piše o usodi italijanskih divizij po kapitulaciji Italije (večina je končala na risilnem delu na Poljskem) in o njihovem sodelovanju v „narodnoosvobodilnem boju“. Po teh podatkih naj bi se v sklopu Titove vojske borilo 40.000 Italijanov in od teh naj bi jih padlo kar 20.000.

Drugi članek, z naslovom „Sami rpoti vsem“, pa je v resnici intervju z italijanskim generalom Carlom Ravnichem (1), ki je bil leta 1943 major alpinecev divizije „Taurinense“ v Črni gori in Sandžaku.

Ravnich, za katerega pravi Pitamitz, da je „istriano per nascita, Italiano nonostante il cognome, alpino per passione, combattente per temperamento“ navaja nekatere podrobnosti položaja v Črni gori in tudi, da so Italijani še po sklenjenem zavezništvu goljufali partizane v radio depešah; pritožuje pa se, da so kljub visokemu doprinosu italijanskih vojakov, komunisti takoj po osvoboditvi zravnali italijanske grobove v Jugoslaviji. Zaradi tega je on, Ravnich, leta 65 ob dvajsetletnici „osvoboditve“, odklonil posebno jugoslovansko denarno nagrado.

Članka čeprav pisana z drugega zornega kota, v resnici ne povesta kaj novega ali presenetljivega, pač pa je za ljubljanske razmere tistega časa (Slovenija je omenjena le tu in tam) značilna epizoda o aretaciji dveh partijskih funkcionarjev.

Takole piše Pitamitz:

„V Ljubljani sta bila aretirana dva voditelja slovenskega odpora. Aretiral ju je nek italijanski častnik zaradi njunega prezirnega posmehovanja na ulici. Da bi ju rešili, so se njuni prijatelji obrnili na nekega častnika doma. Ta se je za stvar zavzel, ko pa je zvedel za okoliščine aretacije, je pobledel: aretirati ju je dal on sam. Mrzlično ju je iskal po policijskih postajah, medtem ko sta se vojaka, ki sta ju vodila, zamudila za vogalom in namignila presenečenima jetnikoma, naj pobegneta.“

(A Libliana, due dirigenti della Resistenza slovena si fanno arrestare da un ufficiale italiano per uno sguardo di sfida lanciato in strada. Per

salvarli degli amici interessano un ufficiale amico di casa. Costui si muove, e apprendendo le circostanze dell'arresto impallidisce: e lui che li ha fatti arrestare. Mentre disperato li ricercava per i posti di polizia, i due soldati, che li hanno avuti in consegna girano l'angolo e impongono ai due prigionieri increduli di fuggire.)

Še kratek pripis: Januarja 1942 je bil tudi zapisovalec tehle vrstic aretiran na cesti za nič drugega kot „uno sguardo di sfida“. Toda zanj se ni potegnil kak „ufficiale amico“. Na policijski ali karabinjerski postaji na Bleiweisovi so ga pretepli kot psa in šele 3 mesece kasneje izpustili iz šenpeterske kasarne.

Dimitrij O. Jeruc

Pot navkreber

Vse bliže so, bliže neskončni oblaki
v tišini, v samoti deževnega dné
in tihi, vse tiši so trudni koraki,
če smrt te pozdravi le mimogredé...

In davi sem srečal jo v čudni svetlobi,
ko hlipal po cesti sem daleč navkreber;
zagledal sem svečo v zagrjnjeni sobi
in sopol sem zbeگان počasi tja v reber...

In svečka medlela je, — lučka ponočna;
mrliča so devali v rakev leseno... —
V bližini vihrala je pesem poskočna,
a roko začutil sem hladno, ledeno... —

Ne morem reči

Zagledal lepoto sem, strašno lepoto,
rojeno v brezumju prečutih noči,
zaprl sem srce v neskončno samoto
in videl v vesolju božanske poti.

Vse misli hitele so stvarstvu naproti
in božji podobi, ki nosim jo v duši;
nasmeh sem podaril ubogi siroti,
naj košček ljubezni si sama odkruši.

In žarek svetlobe, mladostne spomine,
ko mati je vedra sedela ob peči;
vse tiste pomladne, večerne tišine —
ne morem z besedo povedati, reči... —

JOŽE JAVORŠEK - SAMOTNI JEZDEC

(Nadaljevanje)

Toda te „otročje oblike“ Javorškovega odpora zoper očeta in njegov svet so kmalu izgubile „prvotno poetično naličje ter zavzele vojaške uniforme idejnega in političnega značaja“. Že v naslednjem stavku spet trešči: „Očetov svet je bilo treba nujno podreti.“ Ne zamenjati, ne popraviti, ne izboljšati; podreti! Sledili so spori, ki so bili „ostri in so imeli zgodovinske razsežnosti.“ — „In v teh sporih,“ pravi Javoršek, „sem zmeraj zmagal jaz, očetova antiteza. Gorje, če bi zmagal on!“ —

Podirati svet očetov pa je greh, ki se maščuje na otrokih! Tu se Javoršek kot slepec pritiplje do rešilnih vrat, ki vodijo v spoznanje, kako je mogoče, zakaj se je Svit obesil, pa se potem v zadnjem hipu spet zasučje in zatava v drugo smer, proč od vrat spoznanja. Iz vseh strani Javorškovega dialoga s sinom je namreč razvidno, da mu je — oče sinu — vsiljeval svoj svet z vsemi ideološkimi predznaki, z vso partijsko in partizansko ropotijo in da je Svit, ko je spoznal, da ga ta svet — očetov svet — duši in prerašča, ubral edino pot..., ki se mu je zdela odprta...

Javorškov oče se je iz sveta hlebčastih trebuhov (Dolanc in Tito sta bila takrat še v bodočnosti) zatekal v svet orgljanja. „Imel je dva boga,“ piše Javoršek, „tistega, ki so mu ga poklonili ob rojstvu in ki se ga je vse življenje bal, ter Jochanna Sebastiana Bacha.“ Tega je „obvladal“; doživljal pa je tudi Albinionija, Pachelbla in Händla; Regino coeli je o Veliki noči zaigral s tako „nadnaravno pijanostjo“ in v nekakšnem „afriškem ritmu“, da je cerkev „obsedel poveličani greh.“

Za Svita je bil „orglarski svet“ pretesen. Javoršek mu je hotel pokazati nekaj boljšega. Za uvod Benetke, kjer sta občudovala Tiziana, potem Niza, Monte Carlo, Monaco, Antibes, Cannes in Provence, kjer sta stanovala v „letnem počivališču“ enega največjih sodobnih francoskih pesnikov, v „kulturnem uljnaku“, kamor so nenehno prihajali in odhajali izobraženi ljudje z vseh koncev sveta. Stiki z njimi bi Svit lahko samo koristili; taki stiki so namreč pravo „klesanje osebnosti“. „Tu,“ kot piše Javoršek, „je prišlo do posebnega „klesanja“ na nenavadnem, svečanem koncertu „samo za povabljenec.“

Mednarodna družba, ki je bila na ta koncert povabljena, je bila v resnici izbrana. Pesniki, pisatelji, slikarji, politiki... Predstavljal sem te zdaj temu, zdaj ónemu. Bil si nenavadno sproščen in ponosen kot mlado žrebé. Med koncertom pa si hotel ukrasti zavitek dobrih cigaret in lep pepelnik. Svétoval sem ti, da tega ne stori, ker bi ljudje, če bi te dobili, rekli: Tisti Slovenec... itd. Torej? Senca nad deželjo. Ko sva odhajala s koncerta, si mi dokazal, da sta prav tisto škatlico cigaret in prav tisti pepelnik ukradli de Gaullovi nečakinji, ki sta bili

z nami na koncertu. „No, vidiš, kakšni sta...“ sem rekel. „In kakšen sem potem jaz?“ si me strmo pogledal in mi ponudil cigarete iz škatle, ki si jo tudi sunil, zraven pa mi pokazal še pepelnik (drugačen kot oni prvi), ki je šel tudi s tabo. Bil sem tiho. Premišljaj pa sem, kako se med sodobno mladino vsepovsod oglašča skrivna zveza tako, kakor če v klavirju udariš struno, pa se tiho oglase vse, ki so ji sorodne. Niti jezika ti ni bilo treba obvladati, pa si zavohal svoje vrstnike in našel z njimi skupni jezik.

Tudi v Parizu je Svit takoj „zavohal“ svoje vrstnike. Živela sta v razkošnem stanovanju z leseno pozlato iz 18. stoletja in Javorškovi prijatelji so kar tekmovali, kako bi Svitu izkazali čim več pozornosti in ljubeznivosti. Javoršek pa mu je razkazoval Pariz in, kot pravi, se počutil kot Satan, ki je Kristusu z gore pokazal vse lepote zemlje in mu dejal: Vse to ti dam, če... Toda Svit je vse sprejemal površno in samo ogleduško; večerje z intelektualci so mu šle na živce, vztrajno in nagonsko je „silil drugam“.

„Drugam“ sta našla v disco-clubu v St. Germainu, kamor ga je Javoršek po dolgem prigovarjanju vzel.

Takoj ko smo stopili v nabito polne kletne dvorane, kjer se je trlo čudne mladine, ki je plesala, norela, diskutirala — si bil kot riba v vodi. Zdelo se mi je, da čisto vse goste poznaš in da tudi tebe čisto vsi poznajo. Bil si sredi suhljatih deklet in dolgolasih fantov, se stresal, krilil z rokami, se majal z nogami. Plesal si kot iz uma. Jaz pa sem sedel na nekem sodu čisto sam, siv in zamišljen, do skrajnosti tuj in do skrajnosti zoprn samemu sebi in okolici. V srcu se mi je začela nabirati strupena bolečina: ali sem res že starček? Ali res že drvim z vso silo po življenjskem hribu navzdol in bom še nekaj časa drvel, dokler ne bom dodrvel in dokončno utihnil? Ali bom res moral ponavljati večno vlogo starcev, ki zmajujejo nad mladino in jo strupeno — kritično ocenjujejo? Ali sem mislil, da sem samotni konjenik, ki je zunaj vseh generacij in hkrati nad njimi in da ima prav zaradi tega ne samo pametne odnose in razumevanja navzgor in navzdol, ampak tudi natanko razume vsestranski jezik. Zakaj zgodi se, da starejša generacija mlajše sploh več ne razume, čeprav se izražata v istem jeziku. Mlajša govori kitajsko, starejša avstrijsko, srednja francosko in čisto najmlajša docela nov, doslej neznan jezik. A kljub temu, da sem bil zunaj generacij in zunaj skupin, sem tiste, ki so bili kakorkoli včlanjeni v „kroge“, blagrovat: skupina ali generacija je nekaj podobnega kakor dom; doma te razumejo, doma ti želijo dobro, doma je vse, kar storiš, smiselno in rodovitno. Doma te tudi občudujejo. Jaz pa sem bil zmeraj kulturni brezdomec. In prav ta osam-

ljenost, tako se mi zdi, me je v okviru slovenskih kulturnih prizadevanj usposobila, da sem lahko vse, kar se je dogajalo, ocenjeval neprizadeto, „zviška“ — in da je bilo moje razumevanje slovenskega kulturnega položaja prav zaradi te osamljenosti pravično, kritično, primerjalno, čeprav — zame — neznosno grenko.

Spoznanje, ki me je zastrupilo v tistem nočnem klubu pri Svetem Germanu, pa je bilo kruto: ni mogoče biti zunaj generacij, dobronamernost je le subjektivnega značaja, v generacije si na tak ali drugačen način hočeš ali nočeš ujet. Kaj se siliš k nam? sem videl iz oči, ki so se skoraj pomilovalno zazrle vame. Kdo si? me je spet ošinil drug pogled. Tak si kot sedemdesetletnica, ki se šminka, maže in oblači kot dvajsetletno dekle, da bi prevarala svoj lastni čas.

Vse je torej razumel in — nič razumel. Predvsem pa ne tega, da je gnili, kapitalistični zahod brez prelivanja krvi izvedel neko, lahko bi rekli razredno revolucijo, da je izenačil eno celo človeško generacijo in ji izbrisal vse etnične, razredne in nacionalne predznake, da je tako lahko bil ljubljanski študent Svit, ki se je otepal očetovega „socialističnega“ sveta, v hipu med „svojimi“, četudi ni znal njihovega jezika... Da je bil tisti skupni „imenovalac“ hrupna glasba, ni prav nič važno: komunikacije med ljudmi se razvijajo s človekom vred; so itak samo sredstvo za uresničitev tistega, kar si družba v danih okoliščinah pač želi. Konflikt nastane, kadar očetje sinovom vsiljujejo svoj svet; ali — kadar sinovi začno podirati svet očetov. Časopisi so polni zgodb, ki to potrjujejo.

Javoršek je slednjič pobegnil iz tistega nočnega kluba in vso noč, kot pravi, biodil po pariških ulicah, kjer je — pred točno dvajsetimi leti — sam „z mladostnim viharštvom oznanjal nov svet, nove oblike omike in novo klaviaturo čustvenosti“. Poskušal je doumeti „kulturno revolucijo“ ki je človeštvo popeljala od klasične kulture knjige do moderne tehnološke kulture avdiovizualnih sredstev najnovejšega časa, ko postajajo ljudje bolj „komunikativni“; hkrati pa nastaja tudi novo „barbarstvo“, od katerega je „samo milimeter do nasilja, krivice, do kriminala.“ In zaskrbi ga tudi za Slovenijo:

Slovenijo preplavljajo valovi novih množičnih občil, kar je docela naravno, saj so izraz vsesplošnega razvoja. Če ne bi bili vključeni v ta vsesplošni razvoj, bi bili še bolj ob robu svetovnega življenja kot smo. To je več kot očitno. Vendar pa so nova občila nekaj vsesplošno človeškega, predvsem nekaj izrazito mestnega, če že ne velikomestnega. Slovenska vas kot osnova slovenskih značilnosti že zgublja svoj značaj, kozmopolitsko mesto z vsemi dobrimi in slabimi lastnostmi se skrivoma razširja po vsej deželi, v zadnjo gorsko vas, v zadnjo skrito kočjo. Tujstvo preplavlja naše narodno obličje in iz dneva v dan postajamo nekaj bolj splošnega, srednjeevropsko

nedoločljivega in balkansko površnega. Mogoče je drzno, kar mi pravi moj strah: javna občila igrajo zdaj isto vlogo, kot jo je v prejšnjih časih igralo nemštvo, ki nas je tako izlizalo, da smo postali neznamenit narodič sredi narodov. Značilno je, da prihajajo ta javna občila k nam kot izraz naše tehnične inteligence in da se je vanje vpregel kot kulturna pogonska plast le tisti sloj izobraženstva, ki je kakorkoli obupal nad svojimi življenjskimi možnostmi v območju doslej znane in priznane kulture. Z drugimi besedami: vloga slovenskih intelektualcev bi morala biti v izločanju samoobrambnih kulturnih sil v boju z javnimi občili, in sicer tako, da bi ta javna občila bila dejanski izraz naše kulture, ne pa samo naključje, ki nam ga je prinesel in celo vsilil razvoj sodobne civilizacije.

Medtem pa, ko je Javoršek begal po ulicah, je Svit „plesal v peklu dolgolasih pošasti, mini kril, kitarske glazbe in razbijanja sredi med kričečimi plakati in kretnjami, sredi hrupa, ki je zamenjal tišino besede“:

Tisto noč sem torej dognal, da so vsi najini spopadi izhajali iz novih civilizacijskih razmerij. Jaz sem bil klasično izobražen človek, ki je črpal svoja spoznanja o svetu in samem sebi iz sebe, iz knjig in meditacije, ti si bil moderen človek, ki je spoznanja o svetu črpal z ulice, iz radia, filma, televizije, stripa. Jaz sem bil vase sklonjen razmišljajoč človek, ti si bil zoper sleherno poglobljeno razmišljanje in zoper sleherni duševni napor. Jaz sem poskušal prebujati duha z duhom samim, ti si duha prebujal z eksperimentalnim barbarstvom in provokacijami. Jaz sem bil za logiko in smiselnost, ti za anti-logiko in nesmiselnost. Jaz sem poskušal graditi, ti si hotel razdirati.

Ampak zakaj si razdril samega sebe?

„Očetov svet je bilo nujno potrebno podreti! — — “

„Zdaj sem v resnici zgubil svojo mladost. Zdaj sem nenadoma star. Zdaj je v resnici vsa moja človečnost v vsesplošni nevarnosti.“

Na Svitov 21. rojstni dan je Javoršek obiskal njegov grob. Toda — nekdo ga je prehitel:

V ugašajočem večeru vijoličastih, oranžnih in rdečih barv, v večeru, ki se je razblestel po dežju, sem zagledal nekaj obredno barbarskega: tvoj grob, kjer je gorelo 21 sveč. Strahotna pogača! In kar še sodi k rojstnemu dnevu: rože, rože, rože... V glavi mi je nekaj počilo: potrkala je blaznost. Potrkala je s koščenim prstom: enkrat, dvakrat, trikrat. Vse večerne barve so zavreščale in začele goret v razburljivih zubljih. Blaznost ni več trkala, temveč drla v pamet in pamet mi je začela goret. Kot večerne barve. Vriskajoče in v razburljivih zubljih. Drobovje se mi je pretrgalo. Tempeljska zavesa. Zaslišal sem nad seboj prhutanje strašnih ptic, nato pa se mi je iz globin utrgal živinski krik.

V zadnjih odstavkih Javorškove knjige, izzvenci ta „živinski krik“ v nekakšen odpor do mladine. Alergičen je nanjo, besen je nanjo, trese se od gnusa, če mora govoriti z mladim človekom. Ušesa ga bole, ko jih posluša, „počil“ bi mlado dekle, ki je „zanemarjeno iz modnih razlogov“; na živce mu grejo njihovi „nepopisni obrazi“. Primerja jo z vajejsko, cukrarniško in celo skojevsko mladino.

Iz vseh teh skoraj histeričnih izbruhov, ki jih ni mogoče povzemati, ker so tako prodorni in kontroverzni obenem, pa je čutiti jasno spoznanje: Javoršek ni našel odgovora na vprašanje: kako je mogoče! Svitova smrt mu je še vedno uganka. Vse tisto namigovanje na ljudi, ki „so mu pomagali pri zadnji odločitvi“, je samo to in nič več — namigovanja. Kdo je tisti Hegesija iz Cirene, ki naj bi tudi Svita pripeljal do vrvi, Javoršek ni nikoli dognal. — Javoršek se očitno nikoli ni ustavil pred zrcalom...!

Knjiga je v manj kot desetih letih doživela tri izdaje (morda celo štiri?), kar je gotovo dokaz, da močno vzburja ljudi. Toda kdo jo bere? Javorškova generacija, ki se v resnici že počasi poslavlja? Svitova generacija, ki je zdaj v zrelih letih in naj bi torej bila sposobna lastnega presojanja? Kasnejša generacija, za katero je tisto ključno obdobje „narodno-osvobodilnega“ boja dobilo mitično obeležje kmečkih uporov ali kosovske bitke? In slednjič je treba postaviti tudi vprašanje: Je knjigo ponovno prebral Javoršek sam, predno se je odločil za — nevarna razmerja? — —

VI.

Leta 78 je Javoršek objavil knjigo, za katero pravi založba „Mariborska obzorja“, da predstavlja „zanimiv, relevanten poskus določiti vlogo slovenskega izobraženstva v revolucionarnih preobnavah od NOB (narodno-osvobodilnega boja) do danes“. Založba v uvodnem pripisu tudi pravilno predvideva „polemično soočanje“ v zvezi s tem delom in izraža upanje, da bo „mimo zdajšnje odmevnosti (tudi) imenitno gradivo za kulturno-zgodovinske vede.“

Vsa ta pričakovanja založbe so se uresničila, če dopustimo, da vsa dogajanja, o katerih piše Javoršek, v resnici spadajo v „kulturno-zgodovinsko vedo.“

„Nevarna razmerja“ so napisana v obliki pisem raznim resničnim ali fiktivnim Javorškovim znancem in prijateljem (?). Zamisel si je sposodil pri francoskem pisatelju (in revolucionarnem generalu) Pierru Laclosu (Choderlos de Laclos), ki je leta 1782 objavil satiričen roman „Les Liaisons Dangereuses“ kot v nekak posmeh Rousseaujevem pridigarstvu. Cinično posmehovanje (da ne rečemo kaj hujšega) je tudi rdeča nit Javorškovih „razmerij“. Sam pravi, da hoče „sestaviti dokument, ki bo mogoče svojevrstno pričeval o težavah nekaterih razumnikov v enem najmanjših narodov v osrčju Evrope v desetletjih po drugi svetovni vojni XX. stoletja, pa tudi o težavah socialističnih razumnikov nasploh.“

Pisma, v katerih Javoršek razpravlja o „vlogi slovenskega izobra-

ženstva v revolucionarnih preosnovah“, naslavlja na pisatelja in partizanskega soborca Vitomila Zupana, na nekega Francesca Robba, ki se zdi nekakšen Javorškov „drugi jaz“ — ali pa tudi celo simbol „Ljubljancanov“ Robbov vodnjak pred magistratom na „majorja Tomaža“, človeka, ki ga je (Javorška) zasliševal v zaporih, na neko „sestrico“ Winnie, ki se zdi nekakšna sinteza vseh pariških damic, s katerimi je Javoršek „študiral“, pa na Borisa Pahorja, tržaškega pisatelja in občasnega častilca Edvarda Kocbeka. Vmes nastopajo še slavist Taras Kermauner, jugoslovanski poslanik v Parizu leta 48 Marko Ristić, simbolični Agamemnon, pa Žiži, Simone, Jacques in oče Guilloux — francoski prijatelji — in tudi pesnik Pierre Emanuel. Pisana družčina.

Njim je torej Javoršek v gostobesednih pismih (namišljenih) razlagal težave sodobne slovenske inteligence in oni mu v odgovorih (tudi namišljenih) služijo kot nekaka protiutež; kar naj bi delu dalo neko uravnovešenost in višjo vrednost.

Značilno je morda tudi, da se Javoršek — poleg izbire Laclosovih nevarnih zvez — tudi sicer obrača na osemnajsto stoletje, stoletje luči, filozofov in prosvetljenstva ter ga postavlja kot neko primerjalno merilo našemu stoletju, ko, kot pravi „vse smrdi, vse je grozljivo. Vse je zadušljivo, vse ropota. Vse brni. Vse neprijetno šumi. Dušimo se v lastni civilizaciji“. Prav tako gre molče preko Volterjevega optimizma in samo prekolne Kandida ker po vsem, kar se mu je prigodilo, potem, ko so ga obrcali in pognali v svet, ko se mu je odebelila Kunigunda, ni vedel drugega povedati, kot da je treba obdelovati naše vrtove...

In to piše potem, ko so „v resnične slovenske potrebe zazrte“ sile izvedle revolucijo, ki naj bi odgrnila zgodovinske oblake nad slovenskim nebom, da bi Kranjcem vendarle enkrat zasijale „milši zvezde“. „Nevarnost“ v njegovem naslovu torej postaja očitna že v uvodnih poglavjih.

Pred vojno ne dosti poznanega pisatelja, Vitomila Zupana, se Javoršek loti z neko „ubijalsko“ direktnostjo. O njem je marsikaj slišal, o njem mu je govorila neka ženska, „ki jo je Zupan mimogrede povozil“; in ljudje so govorili, da je v gimnaziji iz ljubosumnosti ustrelil „svojega najboljšega prijatelja Senekoviča, pa je potem družina podkupila sodnijo, da je uboj razlasila za „naključje“, Zupan pa se je „ljubljanškemu gozbedanju“ umaknil v trgovsko mornarico, kjer naj bi se posvetil boksu in nekoč do smrti potolkel nekega črnca.

Že med partizani se je govorilo, da bi bilo treba Zupana zaradi njegovih „sado-mazohističnih nagonov“ ubiti. Javoršek pravi, da je bil „tip, ki bi bil bolj na mestu v SS bataljonu ali med ustaškimi ali četniškimi klovci, kakor pa v partizanih.“

Prostoje! — Nima smisla razpravljati o ustaških zločinih, morda tudi ne o določenih akcijah bosensko-hercegovskih četnikov; toda postavljati partizane popolnoma izven „klavske“ bratovščine (za katero nas je lahko vse sram), je pa le malo prehuda. Javoršek sam se v knjigi dotika pokola 12 tisoč razoroženih domobrancev. Kde pa je opravil to delo? Ali je

šlo za pobožno evtanazijo, med katero so vsakega nesrečnika kot neozdravljivega bolnika položili na belo posteljo in mu dali injekcijo, „ki ni nič bolela“? Takšno fraziranje je morda potrebno Javoršku, da mu partijska cenzura spregleda druge ugotovitve; nam, ki te stvari beremo ne da bi nam kdo čez ramo gledal, pa se te fraze gabijo. Podobne neumnosti se je pred kratkim znebil tudi Milovan Djilas v intervjuju za revijo „Encounter“, češ, da partizani niso nikoli ubijali žensk in otrok...

Zupana je Javoršek srečal v neki črnomaljski gostilni. Predstavila ju je „očarljiva ženska z mehkim, rahlo zasenečenim glasom“. Javoršek se spominja „suhega in slokega bitja, z izrazitim obrazom ljubljanskega fičfiriča“, „polžjega tiska roke“ in smehljaja lepote ki ni slutila, „kakšnemu nesrečnemu trenutku je priča“ v tisti „otožni gostilni, kjer so bila tla pravkar poribana“.

Med pogovorom naj bi se Zupan znebil določenih žaljkv na račun svoje matere in Javoršek pravi da ga je „udaril“ — „pod vplivom zatrte in neizživete ljubezni, ki jo je nosil v sebi in ga je vezala na mit slovenske matere...“

Mit slovenske matere je nastal v slovenskem življenju samem. Zvezan je z našo nacionalno usodo, zakaj prepričan sem, da so samo te nenavadne ženske, tršate, trpeče, delovne in nesebične, samozatajevane in plemenite lahko bile varuhinje tistega ognja, ki bi ga že nekajkrat zgodovina upihnila, če ga one ne bi varovale. Za življenje s tem mitom v živi obliki sem bil prikrajšan, zakaj mati mi je umrla, ko sem komaj stopil v trinajsto leto. Ker me je silno težko rodila, saj so ji držali svečo, ko sem prihajal na svet, me je ljubila s posebno ljubeznijo. Meni pa je bila začetek in konec življenja, središče poezije, se pravi središče sveta, iz katerega so držala pota na vse strani zemlje in v vse smeri neba. Stanovali smo na robu vasi, na takem koncu, kjer se zemlja nenadoma pogrezne in napravi tri kotanje, da imaš vtis, kot bi visel na gugalnici sveta. V tem čudežnem koncu naše Zemlje so zbrane vse zlate ptice, skrite vse začarane kraljice, spravljene vsi vedomci in škrti in vse vile in vse čarovnice. Nad njimi je vladala moja mati, kraljica, vladarica življenja in sanj.

Da je umrla, ko še niti v življenje nisem stopil, ampak sem bil navezan nanjo še z vsemi vezmi življenjskega in miselnega značaja, je bila tista prva tragedija, ki me je krstila z usodnim krstom groze. In res: takrat sem se v hipu in bistveno spremenil. Doživel sem dialektični preskok. Zavezal sem se z vsem, kar bi lahko grozo slabilo ali kakorkoli uničevalo.

Kljub temu sta postala prijatelja in delovala na partizanski radijski postaji. Tu naj bi Javoršek spoznal, da je bil Zupan v večnem boju s starimi „tabuji“; tudi tistimi, ki jih ni odpravila niti oktobrska revolucija. In boril se je proti njim z „vsemi sredstvi“. Boril se proti takim „neum-

nostim“ kot so družina, religija, odnosi med ljudmi in še posebej slovenska „kmečka olika“ in pa — proti „seksualnim tabujem“. Ob tej analizi Zupanovega „boja zoper tabuje“ pa Javorška spet zanese v eno tistih izjav, ki naj bi mu pridobila naklonjenost partijskih tribunov (če nekoliko parafraziramo Prešerna).

Vzemimo za primer samo enega izmed najboljčutljivejših tabujev, v katerega si se z največjo ihto, mojstrstvom in celo z delnim uspehom zaganjal. Vzemimo spolnost. Zate so bili vsi plotovi, ki jih je družba postavila okoli tega vprašanja, skrajno nepotrebni in nadležni. Spolnost ti je bila svobodna izmenjava telesnih užitkov, kjer naj bi veljala ena sama zapoved: doseči kar najvišje mere uživanja. Izbira poti, ki so vodile do užitkov, pa sploh ni bila važna. — Položaj slovenskega partizanstva pa taki miselnosti ni mogel biti naklonjen. Slovenski partizani so v gozdovih organizirali pravi samostan, sleherni oblika spolne razbrzdanosti ni doživljala samo hude kritike, ampak celo kazen. Znano je, da so nekatere zaradi nedovoljenega ljubezenskega življenja celo streljali. Komunisti so pazili na spolno moralo vsaj toliko kot so pazili na vojaško, se pravi na partizansko disciplino. In če tega ne bi jemali prekleto resno, bi nas vse skupaj pobral vrag. Ostra moralna policija je bila vsekakor eden izmed vzrokov, da so se ženske lahko odločale za partizanstvo in da so v njem lahko sodelovale. Pa še tako sta ves klerikalni tisk, zlasti pa klerikalna vsemogočna ustna propaganda govorila o partizanskih kurbah in vsesplošni nemorali v hostah. Zato taka strogost v vseh organizmih narodnoosvobodilnega boja.

Spet ena „cvetka“ z Javorškovega vrta. Bolje bi namreč bilo, če bi molčal, kot pa da govori o nekakšnih „zamenišnih“ partizanih, živih zgledih „samopremagovanja in odpovedi“ med katerimi hodi en sam „izgubljenec“ Vitomil Zupan in se bojuje proti „tabujem“; in to s takšnimi sredstvi in na takšne načine ki jih Javoršek sicer zapiše, mi pa jih ne moremo ponoviti, ker smo pač „klerikalni“ časopis. Javoršek bi pač lahko marsikaj odpisal kot propagandno pisanje; trditev pa, da njegovi partizani niti „pod kožo“ niso bili „krvavi“, je smešna. In potem gre še naprej: Zupanu očita, da je bila njegova

zamisel seksualne revolucije v partizanih čisti nesmisel in anti-revolucionarna svinjarija par excellence. V bistvu si se bojeval zoper osnovna načela komunistične partije, ki je hotela biološke potrebe partizanstva urejati kolikor toliko pametno in naravno, predvsem seveda pa nedeklarativno.

In tako naprej. Zupan je Javoršku zdaj tip intelektualca-anarhista, ki je med partizanstvom skrbel samo za svojo..., obenem pa je slovensko literaturo „onečastil do take mere, da jo je kompromitiral v očeh politikov“. (Kompromitiral jo je tudi v očeh kritike. V že omenjenem intervjuju

pravi Josip Vidmar, da se mu je po branju Zupanovega dela zazdelo, da se mora okopati, ker je imel občutek, da je onesnažen od glave do pete.) Javoršek sam je spet bolj „eleganten“:

Ti si eden glavnih krivcev za dekadenco slovenskega intelektualca in slovenske umetniške srenje v času narodnoosvobodilnega boja in seveda tudi pozneje. In moram priznati, da sem to resnico v vsej njeni pošastnosti in stvarnosti doumel šele, ko sem pred kratkim prebral vse tvoje spise, ki si jih napisal še pred odhodom v partizane. V času, ko se je vsa Evropa pripravljala na vojno viхро, v času, ko smo živeli Slovenci v eksistencialni stiski, kakršne kljub svoji črni zgodovini zlepa nismo poznali, v času po Čebinjah in v času prvih Hitlerjevih pohodov si ti pisal takó, da živ krst ne bi mogel vedeti, da si Slovenec, da te je rodila slovenska mati, da govoriš in pišeš pravzaprav v slovenščini. Tvoj svet je antinacionalen, apolitičen, hkrati pa docela nečloveški. Svet posebnežev, in sicer hudodelcev, moralnih ostudnežev. Danes tvoji apologeti, zlasti Taras Kermauner, Andrej Inkret in Vasja Predan tvoje predvojno pisanje povzdigujejo v nebo, češ, Slovenci, kaj ne vidite, da smo že takrat imeli genija, ki je znal zabrisati slovenstvo vragu v rit, se poživžgati na vse družbene zakone ter ustvarjati čisto literaturo. O, bogovi! Tvoja čista literatura je podeželski odsev Ferdinanda Célinea (ki si ga tiste čase vneto bral), kdo pa Ferdinand Céline je in kakšno je njegovo mesto v francoski, zlasti pa v svetovni literaturi, natanko vemo.

Spet zanimiv skok. Ferdinand Céline (Destouches) je bil francoski zdravnik med prvo svetovno vojno ter je svoje doživljaje v bolnišnici za fronto opisal v direktnem „vojaškem“ jeziku, obenem pa pihal v rog komunistične partije. Kasneje se je v romanu „Mea Culpa“ odrekel komunizmu in s tem je, kot namiguje Javoršek, dobil „natanko poznano mesto“ v svetovni literaturi. V čem je bil torej Zupanov greh, ni jasno.

Javoršek potem v Zupanovem (namišljenem) odgovoru navaja, da je bil Zupan prvi človek slovenske literature novejših dni, ki je videl „razburljivo“ tujino. Vsi drugi literati so bili samo „izdelki slovenskega literarnega izročila“, ki so v bistvu samo posnemali prešernovsko-jenkovske zasnove, „podalpski pesniki“ in „konfekcijski ponaredki srednje-evropskega modela“. Zupan naj bi se tudi zavedal da je bilo partizanstvo čas, ko ni šlo samo za „osvoboditev“, temveč tudi za samo spremembo značaja slovenskega človeka. In v tem času naj bi se „vsi iz naroda hlapcev spreminjali v narod junakov, samo literati in drugi umetniki so se spreminjali iz godrnjačev v malomeščane“.

Kako se je spreminjal Javoršek? — Končni rezultat poznamo; četudi se je ta podoba v zrcalu njegove osebne tragedije, vsaj za čas, razpotegnila v čudne oblike. Proces tega spreminjanja, pa je Javoršek sam takole opisal v pismu Zupanu:

V slovenski zgodovini so tujci in krščanstvo, naši dve osnovni sovražni sili, zelo smotno in brezobzirno držati slovenstvo v hlapčevstvu. Za tujce je bilo naše hlapčevstvo potrebno iz politično-gospodarskih razlogov, za cerkev pa tudi zaradi teh in še zaradi njenega nauka, da je nebeško kraljestvo domovina ubogih na duhu. Za hlapce potemtakem nikdar ni bilo važno, kako živijo, kako stanujejo, kako so oblečeni, kako jedo, kako pijejo in kako se ljubijo. Važno je bilo, da so molili in delali. In ko smo se Slovenci s Hrenom (šele s Hrenom) dokončno podredili krščanstvu, smo vstopili v ponovni srednji vek, ki se zgodovinsko s prvim ni skladal, ampak je bil samo naš. V tem srednjem veku smo živeli ne samo brez knjig in poezije, ampak smo se morali tudi zatirati, zanemarjati in se zato spreminjati v pokveke. Plemenitaštvo človeka kot zvrsti (ne kot oblike nekega družbenega stanja ali oblasti) je bilo med Slovenci zmeraj zatirano in tudi zatrto.

Ti pa si bil v mojem življenju prvi človek, ki se je plemenitaško ukvarjal s svojim telesom in duhom. Skrbel si z vsemi razpoložljivimi sredstvi za zunanjo čistost, za eleganco svoje pojave in za vse tisto, kar smo samo slutili, da so stari Grki počenjali v svojih palestrah in filozofskih učilnicah. Skrbel si za svoje plemenitaštvo in svojo skrb posredoval tudi drugim. Zato sem ti v resnici hvaležen, da si me odtrgal od krščanstva prav v tistih vezeh, ki so najbolj žalostno vezale slovenskega človeka nanj. Tam, kjer je krščanstvo preprečevalo, da bi bili ljudje svobodni s svojim telesom in nenehno živeli z njim v sladostnem skladju zakaj telo ne terja samo zdravja, ampak tudi slasti. Predvsem pa terja svobodo. Tudi zase.

Za ta spoznanja sem ti hvaležen.

V odgovor se mu Zupan roga s spomini na svoje „erotične zabave“ med partizani, ki jih pomeša s Freudovo psihoanalizo pompejskimi freskami, Krpanom, „ki se žensk boji“; psihičnim koitusom; Javorškovim „krščanskim poreklom in klerikalnim okoljem“ in slovensko Lepo Vido. Vse pa potem zabeli z ugotovitvijo da je šel (Zupan) med partizane samo zato, ker „so bili belogardisti še bolj neumni“.

Po Javoršku naj bi Zupanova erotičnost našla tragičen vrhunec v zadnjih dneh revolucije, „tik preden smo zasedli slovenska mesta“, v Gorskem Kotarju. Na partizanski radijski postaji je takrat delovala neka ženska, „gospa iz visoke ljubljanske družbe“, ki je nekaj časa tudi živela v Rimu. Zupan, tako mu očita Javoršek, jo je „osvojil“; in potem, ko se je je naveličal, jo je v nekem sadističnem izbruhu skoraj do smrti pretepel, nato pa jo nahujskal, naj mu dokaže svojo ljubezen s tem, da se ubije. Zdrvela je v barako, pograbila revolver in se nekje na pokopališču ustrelila. Javoršek, ki ga je zdaj iztreznjeni Zupan poklical na pomoč, jo je, kot „šef“ enote, v vsej naglici in brez vsake preiskave ukazal pokopati.

Po izidu „Nevarnih razmerij“ so nekateri Javoršku očitali da je navaden denunciant drugi so pričakovali, da go bo Zupan tožil, kar se tudi ni zgodilo. Le v romanu „Levitan“ se dotika tega incidenta; in kljub temu, da prizna, da je bila „čudovita ženska“, katere smrt ga je pretresala še dolge mesece, zapiše tudi, da je imela „vrsto živčnih zlomov“ in je bila „razpeta med kaj vem kakšne obveščevalne službe“.

Javoršek sam že v knjigi odgovarja na možne kritične pripombe, češ da je Zupan to smrt „tolikokrat oblekel v najrazličnejše laži“, da mora biti zapisana z vso objektivnostjo.

S tem smo nekoliko prehiteli dogodke. — Epizoda s to žensko je bila v ozadju razlogov, zakaj sta bila Javoršek in Zupan aretirana in leta 1949 obsojena zaradi „nemorale“; Zupan na 18 let, Javoršek pa na 12. (Pri tem Javoršek hladno zapiše, da bi bil Zupan v USA verjetno obsojen na plinsko celico.)

Šlo je torej za ekscese; in Javoršek pravi, da so se „v partizanski zgodovini nenehoma kazali“. Pri tem ugotavlja zanimivo dejstvo, „da so se ponašali z levimi ekscesi samo partizanski komandanti in politkomisarji, ki so bili po svojem socialnem poreklu meščani in hkrati intelektualci“. Tako naj bi bilo tudi v času Pariške komune in oktobrske revolucije: kadar „zgodovina zavre“, intelektualec največkrat „izgubi kompas“. Morda; toda med partizanskimi krvniki posebej še v Rogu, niso bili samo „pokvarjeni študentje“, temveč tudi kmečki in delavski fantje!

(Sledi.)

NAŠI MOŽJE

ANTON BOŠTJANČIČ - 70 letnik

Naš agilni soborec in vnet član Tabora Tone Boštjančič je 11. januarja dopolnil 70 let svojega plodovitega življenja.

Naš jubilarant Tone se je rodil 11. 1. 1911 v vasi Malo Mlačevo pri Grosuplju. Tu so mu potekala mlada leta deloma z delom na kmetiji deloma z zidarstvom kateremu se je že mlad posvetil. Leto 1941 ga je zateklo pri vojakih, kjer je bil mobiliziran v Banjaluki. Po končani prvi fazi vojne se je vrnil na svoj dom. Kot dober in zaveden Slovenec, ki je vedno deloval v slovenskih kulturnih organizacijah je ob nastanku zloglasne Osvobodilne fronte hitro spoznal, da se za to krinko skriva komunizem. Bil je zato med prvimi, če ne že prvi ustanovitelj legije v Boštanjanskem gradu. Ta legije je bila strah in trepet komunističnih tolp tudi po zaslugi našega jubilaranta, ki je neustrašeno preganjal v neštevilnih borbah rdeče tolpe. Po italijanski kapitulaciji je padel v roke komunističnih rabljev. Vse divjanje ga ni uklonilo in ne zlomilo. Ohranil je mirno kri in svojo prirojeno

pretkanost. Vse to ga je rešilo smrti, čeprav je bil obsojen na smrt. Nekaj časa se moral biti med partizani v delavski četi. Vedno je bil trden neustrašen. Ko se mu je ponudila prilika je pobegnil v Ljubljano in 11. novembra 1943 se je že prijavil k domobrancem v Ljubljani. Kot podnarednik je bil dodeljen k udarnemu bataljonu v Stični in s svojim junaštvom nešteto krat pripomogel k zmagam naših hrabrih domobrancev. Leto 1945 ga je kot vse druge pripeljalo v Vetrinje. Njegova odločnost in prisotnost duha sta ga rešili prisilne vrnitve v domovino. Iz Vetrinja je šel v Spittal in od tu v Treviso, Fermo, Servigliano in Senigalijo.

Leta 1947 je emigriral v Argentino. Najprej je živel v Lurdesu, potem si je pa ustvaril prijeten dom v Lanusu, kot pravijo tam na Urbančevini, ki je blizu Slovenske vasi v Lanusu. Pridno deluje vedno v vseh organizacijah in je od vsega početka naročnik Tabora. Leta in napor ga niso zlomili. Vedno pridno zidari. V čast si šteje, da je zgradil oziroma dogradil tri cerkve. Cerkev sv. Jožefa v Pompeo, Lanús Oeste, kapelico Čudodelne Svetinje tudi v Lanusu, cerkev Virgen de Itatí in cerkev svetega Rožnega Venca, ki je njegova soseda

Dragi Tone, ko boš v krogu svoje družine praznoval svoj življenjski jubilej, Ti vsi Tvoji prijatelji in soborci kličemo: Bog Te nam ohrani še na mnoga leta! Hvala Ti za tvoj zgled borbenosti in zvestobe našim svetim idealom. Prosimo Te le to, da nam popišeš svoje dogodivščine in tvoje borbe med revolucijo. Bog Te živi, dragi prijatelj in soborec Tone!

Soborec iz Lanusa

IZ DRUŠTEV

24. REDNI OBČNI ZBOR TABORA

Geneva, Ohio, ZDA, 30. septembra 1980.

Posvečen stoletnici rojstva ustanovitelja in vrhovnega poveljnika slovenskega domobranstva gen. Leona Rupnika

Od glavnega odbora smo prejeli lično in skrbno opremljen zvezek s poročili in zapisnikom 24. rednega občnega zbora TABOR-a, za katerega se mu z našimi čestitkami toplo zahvaljujemo.

Ker so se naši člani s potekom in sklepi občnega zbora že itak seznanili na društvenih sejah in sestankih, predvsem za tiste naše bralce širom sveta, ki niso člani TABORA, iz prejetega zvezka posnemamo naslednje.

Kakor že vemo, je bil po sklepu glavnega odbora 24. občni zbor posvečen stoletnici rojstva gen. Leona Rupnika. Zato že naslovno stran omenjenega zvezka krasi odlično uspela perorisa doprsja gen. Leona Rup-

nika. Avtorju risbe gredo naše posebne čestitke za umetniško visoko vredno delo, ki ga bomo ob priložnosti reproducirali tudi na naših straneh. Pod generalovim doprsem so zapisane v našo usodnost z ognjem in krvjo vklesane besede, s katerimi je še o pravem času — pa žal premnogim gluhim ušesom — zaklical svoj poziv za „združenje vseh sil za domobranstvo v enotno pripravljenost in skupni udar vseh Slovencev po komunizmu, ki prihaja v znamenju smrti.“

Sledi posvetilo občnega zbora, iz katerega posnemamo:

Glavni odbor je določil, naj bo ta občni zbor posvečen 100-letnici rojstva pokojnega generala Leona Rupnika.

V potrdilo 100-letnice njegovega rojstva naj omenimo le to, da je bil rojen 10. avgusta 1880. leta, umrl pa je zahrbtno ustreljen v gramozni jami v Ljubljani dne 4. septembra 1946. Poročilo pravi, da so ga zasuli pod cesto na Sv. Križu, da bi tako ljudje nevede skrunili njegov grob in onečaščali njegov spomin.

Vse to je sedaj že zgodovina. — Toda nekje je bilo zapisano, da zgodovino ne delajo masa, pa tudi ne slabiči; — zgodovino pišejo junaki in celi možje! — To v polni meri drži za pokojnega generala Leona Rupnika.

Naj nas nič ne moti, če prav tako leva kot desna roka že vsa povojna leta mažeta njegov spomin! — Rupnik bo šel v zgodovino kot največji sin slovenske matere; ne zato, ker je bil slovenski general; tudi ne zato, ker je oče domobranstva in predsednik pokrajinske uprave, — ampak zato, ker je edini imel voljo, moč in zvestobo, da je trpečemu narodu v uri največje preizkušnje bil vojak, oče, politik in voditelj, ki je svoje dolžnosti izpolnil v najvišji meri. — Tisti, ki mu teh vrlin ne priznavajo — pa naj bodo to posamezniki ali skupine —, pred narodom in zgodovino samo kažejo svojo majhnost ter ozkost srca in duha...

Mi pa, ki nas veže dolžnost zvestobe narodu in vsem, ki so za narod dali svoje življenje, glejmo na zgled, ki nam ga daje pokojni poveljnik slovenskega domobranstva, da bomo ob njem spoznali, kako važen je v tem orjaškem boju vsak posameznik, ki se zares zaveda svoje dolžnosti in poslanstva v službi miru! — To še posebno drži danes — le pogledjmo okoli sebe! —, ko jih toliko odpada v naveličanost in komodnost moderne družbe. —

Prosimo zdaj Rupnika in vse tisoče pomorjenih za iste ideale, naj vodijo naše napore in nas vsak dan sproti opominjajo, da človek ni rojen za suženjstvo, ampak za svobodo! — Zato mora biti naša dolžnost nadaljevati in končati boj, ki so ga oni začeli za Boga — Narod — Domovino!

Slava našim junakom-mučencem!

Sledi govor predsednika TABORA inž. Franceta Gruma, ki ga zaradi njegove pomembnosti v celoti prinašamo na drugem mestu.

Situacijsko poročilo

Iz tega poročila je razvidno, da število prvotnih članov stalno pada (smrti), dočim so socialne nabirke še vedno uspešne in družabne prireditve dobro obiskane.

Glavni odbor je deloval potom rednih mesečnih okrožnic in z dopisi in imel dva širša sestanka: enega v Hamiltonu in drugega v Clevelandu, na katerih je obravnaval razne načelne zadeve. Ob priliki Titove smrti je glavni odbor podal posebno izjavo, v kateri je prikazal diktatorja v pravi luči. Ta izjava je bila poslana vsem zdomskim slovenskim časopisom. Ob tej priliki so bila tudi organizirana pisma urednikom ameriškega časopisa, v katerih je bila prikazana prava slika, kaj je jugoslovanski glavar bil. — Glavni odbor se je odločno zavzel za bivšega domobranca Ljenka Urbančiča v Avstraliji, ki je bil obdolžen vojnega zločina in izključen iz tamkajšnje liberalne stranke, v kateri je aktivno sodeloval. Naš odločni in obširni dopis in kasnejši stiki so znatno pripomogli, da je bil Urbančič rehabilitiran. Odbor je zrazil tudi pripravljenost, stati ob strani Petru Markežu v Kanadi, katerega sedaj komunistično sodišče v Ljubljani sodi in obdoljuje raznoraznih vojnih zločinov. — Odbor se trudi da pride do prvega sestanka predstavnikov raznih organizacij — „SLOVENSKEGA POSVETA“. Namen posveta je, združiti vse protikomunistične sile, da bi, kadar je potrebno, pred javnostjo nastopile skupno (primer Urbančič).

Finančna poročila

Blagajna glavnega odbora:

Saldo	3.734.80 dolarjev
Dohodki v l. 1979-80	3.239.63 dolarjev
skupno	6.974.43 dolarjev
Izdatki v l. 1979-80	4.602.60 dolarjev
Stanje blagajne 13. 8. 80	2.371.83 dolarjev (kand.)
V poslovni dobi 1979/80 so bile iz glavne blagajne Tabora nakazane sledeče podpore invalidom:	
September 1979	681.18 dolarjev
Božič 1979	700.00 dolarjev
Velika noč 1980	800.00 dolarjev
Junij 1980	600.00 dolarjev
Izredna podpora	150.00 dolarjev
skupno	2.931.18 dolarjev (kand.)

Finančno stanje glasila Tabor: Letni obračun se zaključi ob koncu leta. Zaradi inflacije v Argentini stroški tiska stalno rastejo. V slučaju pri-manjkljaja ob koncu leta se bo ta kril iz blagajne glavnega odbora.

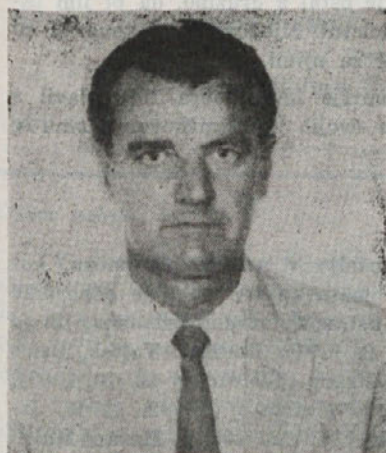
Zavetiške novice

Zopet se nam je nabralo nekaj novic iz našega Zavetišča dr. Gregoripja Rožmana:

20. oktobra 1980 nas je nepričakovano zapustil JOŽE VOMBERGAR, ki se je nahajal že nekaj let v Zavetišču. Nekaj tednov pred smrtjo je na hitro obolel in se je zato interniral v Železničarski bolnišnici v mestu Buenos Aires. Kmalu so zdravniki ugotovili, da ni več pomoči in zato ga je njegov sin arh. Jure odpeljal na svoj dom, kjer je kmalu umrl. Dopolnil je 79 let.

Pokojni Vombergar je bil znan med nami in v slovenskih krogih kot dober pisatelj-dramaturg, pevec in igralec.

Dragega Jožeta „Voda“, kakor smo ga imenovali po njegovi znani igri, bomo ohranili v lepem spominu.

26. oktobra 1980 je umrl član in zavetiški odbornik FRANC DERMASTJA. Mlad se je poslovil od nas; saj je dopolnil šele 56 let. Nekaj mesecev pred smrtjo je težko obolel, pa se je kmalu opomogel in je že izgledalo, da se mu je povrnilo zdravje, a na žalost ni bilo tako.

Pokojni se je rodil 14. septembra 1924 v Dravljah pri Ljubljani in je bilo v družini 15 otrok. Že mlad je okusil grenkobo življenja; ko je imel 16 let je že bil odpeljan v internacijo v Gonars in od tam je bil poslan na otok Rab, kjer je ostal do novembra 1943. Takoj ko se je vrnil iz internacije, je vstopil k vojaškim stražarjem in pozneje k domobrancem. Leta 1943 je odšel k domobrancem na Primorsko, kjer je dobil čin podnarednika in je ostal tam vse do konca vojne ter se z ostalimi umaknil v Italijo. Ker je imel svoje ljudi-begunce v Avstriji, je odšel tja, kjer se je leta 1948 poročil. V Argentino je emigriral februarja 1949. Tu je imel svoje podjetje za vodne in plinske napeljave in je kot tak naredil precej napeljav v Zavetišču; in to največ brezplačno.

Da sta bila pokojna Tomazin in Dermastja priljubljena pri ljudeh, se je videlo po številnih kropicah, kakor tudi pri spremstvu na zadnji poti.

Oba pokojnika bomo pogrešali, a ohranili v naših srcih spomin kot na dobra človeka. Sorodstvu naše globoko sožalje.

Dne 26. oktobra 1980 sta nam umrla kar dva člana Zavetišča: TOMAZIN VINKO rojen 28. decembra 1904 v Logatcu. Bil je med prvimi člani Zavetišča in je redno prihajal na vse prireditve te socialne ustanove s svojo ženo gospo Francko.

Kot odločnega protikomunista ga srečamo v domobranskih vrstah na postojankah v Zaplani, Vrhniki in Logatcu. Dne 5. maja 1945 se je umaknil z ostalimi domobranci na Koroško kamor je odšla tudi njegova družina. Da je ostal živ ga je rešila njegova družina ki jo je nagovarjal naj gre z domobranci a ta ni hotela iti z vojaki.

Njegov poveljnik mu je dal dovoljenje da je ostal z družino, da bi jim tako lahko pomagal; saj so bili otroci mladoletni. Njegovi bojni tovariši so delili usodo v Teharjih in je vedno žaloval za njimi.

Pokojni Tomazin je en teden pred smrtjo 19. oktobra 1980 slavil s svojo ženo Francko zlato poroko v krogu svojih v Slomškovem domu v Ramos Mejía, Buenos Aires.

Dne 7. decembra 1980 t. j. prvo nedeljo v mesecu decembru, kot druga leta, se je darovala v Zavetišču sv. maša za vse pokojne odbornike in člane Zavetišča. V dobi 10 let, ko je ta ustanova uradno priznana, jih je umrlo 30: dr. Baraga Srečko (tajnik † 1. 2. 1977), Budinek Vojteh, Belec Karel, Čeč Vilko, Dekleva Mary, Dermastja Franc (odbornik † 26. 10. 1980), Hanželič Rudolf, Homovc Franc, Jenko Jože (tajnik † 18. 12. 1970), Janežič Franc, Musar Jože (prvi predsednik † 1. 12. 1970), Mežan Malči, Mikolič Marija, Mikelj Jože, Miklič Stane, Novak Anton, Pavlovčič Jakob, Rupnik Pavel Skarlovnik Maks Sršen Franciška, Šabec Ivan, Tomazin Vinko, Vrčon Branko, Vresnik Franc, dr. Zakotnik Jana in Zupanc Vinko.

Sv. mašo je tokrat bral g. dekan Ciril Milavec, ki se je nekaj dni popreje naselil v to Zavetišče. V pridigi se je g. dekan spomnil mrtvih članov in tudi živih dobrotnikov te socialne ustanove.

Zveza slovenskih mater in žena je pripravila tudi letos „Miklavžev štant“ in ves izkupiček darovala Zavetišču.

Za kosilo je tokrat daroval „junca“ g. Franc Benko iz San Justa, kateremu naša iskrena zahvala. Pohvalo zaslužijo tudi naše žene in dekleta za hitro in dobro postrežbo. Hvala tudi vsem številnim gostom, ki so tako podprli naše delo v Zavetišču.

Spoštovani gospod A...!

Ljubljana, 29. 5. 1980

Prav prisrčna hvala za vso Vašo in skupno pozornost in pomoč v težki krizi za obstoj mojega življenja. Zraka izven stanovanja še do danes nisem zadihal; ne morem prestopiti praga. Zdravila dobivam z Dunaja in jih plačujem z devizami, ki jih dobivam od Vas. Kako je kaj z Vami in drugimi zlatimi dobrotniki?

Vreme, potresi, poplave in draginja povsod! Vse je narobe! Ni čudno, da je z zdravjem težka zadeva. Tudi razne spremembe vplivajo na moje počutje.

Lepo Vas in vse prijatelje pozdravljam in se Vam vsem še naprej priporočam.

Prejmite vsi moje tople pozdrave!

... Od M...a

Op. „Tabora“ SPB:

To je eno izmed mnogih pisem, ki nam jih piše invalid iz Ljubljane, katerega finančno podpiramo že več let.

ZA BELEŽNICO**Dober zgled**

V slovitem sodnem postopku proti „bandi četvorice“ z Maocetungovo vdovo Jian Qing na čelu, je obtožnica javnega tožilca vsebovala tudi točko, da so obtoženci bili odgovorni... „za smrt 34.000 oseb v dobi terorja 1966-1976 in za preganjanje vsaj pol milijona ljudi...“ (UP v „La Nación“, leto 111, št. 39.149, Bs. Aires, 18. 11. 1980).

Dober zgled rdečega režima tisočmilijonskega kitajskega naroda oblastnikom petindvajsetmilijonske Jugoslavije, da sedaj, ko se jim ni treba več bati, da bi s tem utegnili ponečediti tudi nedotakljivo prisotnost živega Tita, pokličejo na odgovornost zločince, ki so že po vojni in zmagi v naši majceni domovini zakrivili grozno mučeniško smrt ne samo 12.000 izročeni, razoroženih domobrancev temveč tudi stotisočev hrvaških in srbskih borcev za resnično svobodo. — Nekaj krivcev je še živih! S Titom in Kardeljem še dolgo niso izumrli vsi!

Kakšen bojevnik za mir!

Ko je več kot sporni Nobelov nagrajenec za mir za leto 1980 — argentinski aktivist Adolfo Pérez Esquivel — prišel v Kopenhagen dvigniti svojih 212.000 dolarjev nagrade, je po poročilih časnikarskih agencij AFP, AP in UPI med ostalimi — miroljubnimi — izjavami povedal tudi, da bo ta denar

„...služil nadaljevanju bitke proti politični represiji... (Koga???) Moramo izvršiti številna, najrazličnejša dejanja; med njimi: organizirati sindikate, politične stranke... —“ (CLARIN, Buenos Aires, 7. 12. 1980.)

Zares pravi bojevnik za mir...! — Kdo še dvomi? —

Resnica — ali kaj...?

Ko je rdeča italijanska opozicija izkoristila tudi tragični potres ob koncu minulega leta za osredotočen napad na vlado pod predsedstvom krščanskega demokrata Arnalda Forlanija, je le-temu v razumljivi ogorčenosti ušlo, da je vzkliknil: „To je organizirano delo framasonerije...!“ —

Ko smo to prebrali v vseh časopisih, ki so nam prišli pod roke, smo se začudeni spraševali: Je ta vzklik posnel iz Hitlerjevega in Goebbelsovega besednjaka...; — ali je tudi on pribil resnico...? —

Tema za razmišljanje

Zgodovina je čudovita zbirka zgodb o možeh in ženah, ki niso hoteli sprejeti splošnega mnenja.

Hugh Sidey, Time, 1. 12. 1980

DAROVALI SO

Od 16. 10. 1980 do 15. 12. 1980

Za Zavetišče:		Tomazin Francka	10.000
	(v pesih)	šivic Srečko	8.000
Globokar Janez	100.000	Tekavec Ciril	5.000
Škerlj Stane	88.000	Za gradnjo:	
Knap Janez	50.000	Matevžič Janez	200.000
Prešeren Janez	12.000	Simčič Nada	50.000
Rev. Petelin Ciril	50.000	Žuljan Franc	100.000
Janežič Janez	8.000	Hacin Pavla	50.000
N. N., San Justo	2.000	V spomin na pok. očeta umrlega	
Prešeren Janez	100.000	v domovini:	
N. N., Capital	2.000	Telič Vladimir in Rafael ..	50.000
N. N., Argentina	2.000	V spomin na pok. Marijo Oblak:	
Karin Anton	50.000	Blejec Ema	20.000
Gerčar Viktor	50.000	V spomin na pok. Vinka Tomazin:	
Bodnar Anton	30.000	Maček Martin	100.000
Tekavec Ivan	3.000	Tomažević Lovro	20.000
N. N., Hurlingham	6.000	Potočnik Matevž	50.000
Klemenc Franc	8.000	Erjavec Ida	100.000
Iskra Janez	10.000	Blejec Ema	50.000
Msgr. Novak France	23.000	Rupnik Emilija	50.000

V spomin na pok. Staneta Mklíč:	
Kožar Janez	10.000
V spomin na pok. Ano Šenk	
por. Spreitzer:	
Oblak Franc	50.000
V spomin na pok. mamo Stanovnik:	
umrlo v domovini	
Jenko Janez	30.000
V spomin na pok. Franca Dermastja:	
Tomazević Lovro	70.000
Fotočnik Matevž	50.000
Dolenc Vencelj	50.000
Oblak Franc	50.000
Inž. Matičič Anton	30.000
Žerovnik Jože	20.000
Avguštin Franc	30.000
Jenko Janez	30.000
Šušteršič Božo	20.000
Bodnar Anton	50.000
V spomin na pok. Alfonza L'ipan:	
Mikolič Milena	100.000
Rus Srečko	100.000
Brezinger Zoran	200.000
Ob 90-letnici ge. Justine Pahor:	
Šušteršič Janez	30.000
V spomin na pok. Jožeta Vombergar:	
Šušteršič Janez	30.000
Dr. Brumen Vinko	30.000
Blejec Ema	20.000
V spomin na pok. mamo go. Potočar	
Milene umrle v domovini:	
Potočar Milena	100.000
Inž. Matičič Anton in Lina	30.000
V spomin na pok. očeta:	
Pfeifer Helena	20.000
Ob 10-letnici smrti moža Jožeta	
Musar:	
Piegari de Musar Dora ...	1.000.000
V spomin na pok. Alojzija Podržaj:	
Štefe Janez	100.000
Žgajnar-družina	100.000
Jenko Janez	20.000
Zveza slov. mater in žena	
„Miklavžev štant“ v Zave-	
tišču 7. 12. 1980	525.000

Rev. Milave Ciril — Cer-	
kvena nabirka pri sv. ma-	
ši 7. 12. 1980	190.000
Ob 4. obletnici smrti očeta Ignacija	
Frančič:	
Matičič Lina	50.000
Tiskovni sklad Tabor:	
	(v pesih)
Bizjan Štefan	35.000
Bavec Vinko	20.000
H. P.	15.000
Tome Valentin	20.000
Prodaja knjig (Lanús) ..	60.000
Čuček Ivan	35.000
Intihar Matko	5.000
Čarman Peter	15.000
Ferjančič Vencelj	5.000
Rev. Mazora Mirko	30.000
	(v dol.)
Boh Jože, ZDA	5
Dejak France	20
Vombergar Mirko	2
Rupnik France	2
Kramar Ivan, Toronto ..	2
Prodaja vez. Taborov ...	55
Mrak Stanko, ZDA	20
Invalidski sklad Tabor:	
	(v pesih)
Miklič Martin	5.000
	(v dol.)
Simrajh Stanko, ZDA ...	5
Tomšič Franc, Toronto ..	15
Juha Marica	20
Kuk Avguštin	30
Vale Justi	2
Kokelj Anica	40
Bavdek Anton	20
Mihelič Miro	90
Društvo Tabor Toronto ..	900
Kraljič Franc	5
Blaž Vavpetič in go., ZDA	10
Kosmač Janez	8
Sladič Jože	10
Petrič John	10
Pičman Marija	10

Vrhovnik Vinko	10	Blatnik Viktor	5
Dovjak Jože (v spomin na pok. člana I. Vidergar) ..	10	Videtič Jakob	5
Sojer Jože	10	Zelenik Jože	3
Staniša Frank	10	N. N., Kalifornija	400
Kosmač Lojze	10	Šušteršič Rosemary	10
Ovnič Maks	20	Šušteršič Jože	10
		N. N., Hamilton	20

V S E B I N A

La hora de los cambios	1
Ura sprememb	2
General Leon Rupnik	3
Z orožjem ljubezni in resnice	8
Odslovljen delavec	11
Udarimo enotno in odločno	17
Zadščenje mora biti dano	18
Odmev iz Dolomitov (Dobrovčan)	21
še ena zgodba (E. O.)	29
Pot navkreber (D. Jeruc)	30
Jože Javoršek — Samotni jezdec (E P K)	31
Naši možje	41
Iz društev	42
Iz pisem	47

Correo Argentino Sucursal J. L. Suárez (Bs. As.)	TARIFA REDUCIDA Ccesión N° 8133
	FRANQUEO PAGADO Ccesión N° 2619